

Vilniaus universitetas
Filosofijos fakultetas
Edukologijos katedra

Edita Oželytė

Edukologijos studijų programa
Magistro darbas

Mokymasis mokytis muzikos mokyklose

Darbo vadovas: doc. dr. T. Bulajeva

Vilnius
2009

TURINYS

SANTRAUKA	3
SUMMARY	4
ĮVADAS	5
1. MUZIKOS MOKYMOСИ SISTEMOS	7
2. UGDYMAS MUZIKA	10
2.1. Filosofinis požiūris į muzikos mokymąsi	10
2.2. Teoriniai muzikos mokymosi aspektai	11
2.2.1. <i>Muzikos mokymosi veiksnių analizė</i>	12
2.3. Edukologinis muzikos mokymosi aspektas	15
2.3.1. <i>Muzikos didaktika</i>	16
3. MUZIKOS MOKYKLA VIENTISOS ŠVIETIMO ERDVĖS KONTEKSTE.....	19
3.1 Muzikos mokyklų veikla teisiniu požiūriu	19
3.2. Muzikos mokyklų programų analizė	20
4. MUZIKOS MOKYMOСИ KOMPETENCIJŲ ELEMENTAI.....	25
4.1. Mokėjimo mokytis muzikos mokykloje teorinis modelis	26
5. MOKYMOСИ MOKYTIS MUZIKOS MOKYKLOJE TYRIMO REZULTATAI	28
5.1 Tyrimo organizavimas ir metodika.....	28
5.2. Tiriamųjų imtis	28
5.3. Muzikos mokymosi disciplinos	30
5.4. Mokymosi mokytis muzikos mokykloje veiksniai.....	32
5.4.1. <i>Mokymosi muzikos mokykloje motyvacija</i>	32
5.4.2. <i>Savarankiškas muzikos mokymosi planavimas bei organizavimas</i>	35
5.5. Muzikos mokymosi kompetencijų elementai	41
5.5.1. <i>Audiavimo lavinimas</i>	41
5.5.2. <i>Ritmo mokymasis</i>	43
5.5.3. <i>Intonavimo mokymasis</i>	44
5.5.4. <i>Muzikinės atminties lavinimas</i>	45
5.5.5. <i>Muzikos klausymosi įgūdžių lavinimas</i>	46
5.5.6. <i>Muzikavimo technikos mokymasis</i>	49
5.5.7. <i>Mokymasis atlikti kūrinį emocinės raiškos būdais</i>	52
5.5.8. <i>Muzikavimo įgūdžių lavinimas grupėse</i>	53
5.5.9. <i>Mokymasis improvizuoti, kurti muziką</i>	55
IŠVADOS	59
LITERATŪRA	60
PRIEDAI	63

SANTRAUKA

Edita Oželytė

Mokymasis mokytis muzikos mokyklose

Mokėjimas mokytis tampa reikšmingu tiek šiuolaikinės visuomenės, tiek ir atskiro asmens vertinimo kriterijumi.

Mokymasis mokytis muzikos mokykloje nėra tirtas. Mokiniai pabaigę muzikos mokyklas dažnai nebūna pasirengę savarankiškai praktinei veiklai, o dauguma iš jų visai nebenori muzikuoti. Todėl mokėjimo mokytis klausimas muzikos mokykloms turėtų ypač rūpėti.

Šio *magistro darbo tikslas* – ištirti mokymosi mokytis specifiką ir problematiką muzikos mokyklos kontekste. Darbe analizuojamos skirtingos muzikos mokymosi sistemos, muzikos mokymosi veiksniai, programiniai reikalavimai muzikos mokykloms. Išryškinti muzikos mokymosi kompetencijų elementai. Išanalizavus mokymosi mokytis specifiką muzikos mokykloje, buvo sukurtas mokėjimo mokytis muzikos mokykloje teorinis modelis. Kuriuo remiantis atliktas tyrimas, skirtas mokymosi mokytis muzikos mokykloje problematikai ištirti.

Tyrimo rezultatai parodė, kad mokymasis mokytis muzikos mokykloje - sąlygojamas moksleivio domėjimusi muzika bei muzikos mokytojo asmenybe. Moksleiviai savarankiškai planuoja muzikos mokymosi procesą bei yra patenkinti savo mokymosi rezultatais. Tačiau visą informaciją, reikalingą muzikos mokymuisi pateikia mokytojai. Moksleiviai retai kalbasi apie mokymosi rezultatus su mokytojais. Tyrimo analizė byloja apie pedagoginio ryšio tarp moksleivių ir mokytojų stoką.

Tyrimo analizė taip pat parodė, kad tokie muzikos mokymosi kompetencijų elementai kaip *ritmo mokymasis, muzikavimo technikos mokymasis, mokymasis atlikti kūrinį emocinės raiškos būdais, muzikavimo mokymasis grupėse* bei *mokymasis kurti/improvizuoti muziką* – labiausiai lavinami mokinių, besimokančių muzikos mokyklose. Tačiau likę muzikos mokymosi kompetencijų elementai – *audiavimo, muzikinės atminties lavinimas; intonavimo mokymasis; muzikos klausymosi įgūdžių lavinimas* – sudaro probleminį muzikos mokymosi bloką.

SUMMARY

Edita Oželytė

Learning to Learn in Music Schools

Learning to learn has become an important criteria for evaluation of modern society, as well as of separate individuals.

Learning to learn in music schools hasn't been considered as an object for research yet. After graduating from such schools, students are usually unprepared for self-practice, most of them don't want to play music any longer. Therefore, the question of learning to learn should be taken into account by music schools seriously.

The aim of this master thesis is to explore the specifics and problems of learning to learn in the context of music schools. The paper analyses the different systems of music education, music learning factors, program requirements for music schools. Elements of music learning competencies are also displayed in this work. After making an analysis of learning to learn specifics, a theoretical model for learning to learn has been created. A survey on problems of learning to learn in music schools, based on this model, has been carried out.

The results of the survey showed that learning to learn in music schools is determined by students' interest in music and by the personality of music education teacher. Students are planning their music learning process by themselves and they are satisfied with their learning outcomes. However, all the necessary information is provided by their music education teachers. Students are rarely discussing their learning results with teachers. The analysis of survey data has also showed that there is a lack of pedagogical connection.

Another conclusion of the survey is related to such elements of musical education competencies as *learning rhythm, learning playing techniques, learning to perform pieces of music using techniques of emotional expression, learning to play in groups and learning to compose or improvise*. Such competencies are mostly developed by students who are studying in music schools. However, the remaining elements of music learning competencies – *audiation, musical memory training, learning intonation, musical listening skills* – are still among the problems of music education.

ĮVADAS

Mokymasis mokytis tampa reikšmingu tiek šiuolaikinės visuomenės, tiek ir atskiro asmens vertinimo kriterijumi. Nuolatinės kaitos pasaulyje žmogui svarbu įgyti skirtingas mokymosi kompetencijas. „Kad galėtų gyventi prasmingą asmeninį gyvenimą, sėkmingą, visavertį visuomeninį ir profesinį gyvenimą dinamiškame pasaulyje, žmogus turi nuolat keistis, būti pasirengęs imtis naujos veiklos, gebėti dirbti su nuolat atsinaujunančia ir gausėjančia informacija“ (Bendrujų kompetencijų ugdymas (2008) <http://www.pedagogika.lt/index.php?-469374926>). Kitaip tariant, gebėjimas išlikti budriam ir gebėjimas nuolat mokytis yra būdingiausi žmogaus bruožai dabartinėje visuomenėje.

Problemos aktualumas. Šiuolaikinėje švietimo sistemoje formalus ir neformalus ugdymo atskirtis po truputį blėsta. Tačiau mokymosi mokytis klausimas neformalioje aplinkoje, muzikos mokyklose nėra plačiai tirtas. Mokiniai pabaigę muzikos mokyklas dažnai būna nepasirengę savarankiškai praktinei veiklai, o dauguma iš jų visai nebenori muzikuoti. Būtent dėl to, mokėjimo mokytis klausimas turėtų ypač rūpėti muzikos mokyklos bendruomenei. Vasiliauskienės (2001) teigimu, muzikos mokyklose vyrauja profesionalių menininkų, muzikos atlikėjų rengimas. Nes iš mokytojų reikalaujama greitų ir akivaizdžių mokinio tobulėjimo rezultatų. „Visas pamokų laikas dažniausiai skiriamas geriems techniniams įgūdžiams ugdyti bei išmokyti keletą kūrinų, o ne lavinti mokinių, kad jis galėtų aktyviai savarankiškai muzikuoti“ (Vasiliauskienė, 2001, p. 208). Šis muzikologės pastebėjimas išsakytas žvelgiant iš mokytojo pozicijos. Tačiau kyla klausimas, kaip patys moksleiviai vertina mokymosi procesą muzikos mokykloje. Ar jie taip pat yra linkę lavinti vien tik techninius muzikavimo įgūdžius? Ar jie geba planuoti, organizuoti savo muzikos mokymosi procesą? Įdomu sužinoti, kokius muzikinius gebėjimus moksleiviai ugdo patys. O gal muzikos mokykla, „lavindama“ moksleivių techninius muzikavimo įgūdžius visai neatitinka moksleivių muzikos mokymosi poreikių? Piličiausko (1998) teigimu, „įvairių atspalvių technizmo (pirštų bėglumas, intonavimo tikslumas, solfedžio iš lapo, sąskambių ar temų spėjimas etc.), teorijos taisyklių ar istorinių faktų absoliutizacija pedagogikoje suteikia kultūrai neabejotinų nuostolių. Ši akademizacijos nuostata ugdant moksleivių pagalbinius (technologinius) sugebėjimus, neretai atbaido būsimuosius muzikos vartotojus“ (Piličiauskas, 1998, p. 236).

Muzika, bene labiausiai iš visų menų vartojama kasdieniame gyvenime. Daugiausiai jos klausomasi, pagal ją šokama, muzika gydomasi (Campbell, 2005). Akivaizdus visuomenės poreikis muzikai, taip pat skatina nagrinėti muzikos mokymosi procesą.

TYRIMO OBJEKTAS - mokymasis mokytis muzikos mokykloje.

TYRIMO TIKSLAS - ištirti mokymosi mokytis specifiką ir problematiką muzikos mokyklos kontekste.

TYRIMO UŽDAVINIAI:

- 1) Išanalizuoti muzikos mokymosi sistemas.
- 2) Ištirti muzikos mokymosi reikšmę filosofiniu , psichologiniu bei edukologiniu aspektais.
- 3) Išanalizuoti muzikinio ugdymo situaciją Lietuvos muzikos mokyklose.
- 4) Išskirti mokymosi mokytis muzikos mokykloje ypatumus.
- 5) Ištyrus mokinių požiūrį į mokymosi ypatumus muzikos mokykloje, nustatyti mokymosi sunkumus.

TYRIMO METODAI:

- mokslinės literatūros analizė,
- dokumentų analizė,
- anketinė apklausa.

TIRIAMIEJI: muzikos mokyklų moksleiviai.

Darbo struktūra:

Darbą sudaro įvadas, 5 skyriai, išvados, naudotos literatūros sąrašas (šaltiniai), priedai.

Pirmoje darbo dalyje analizuojamos skirtingos muzikos mokymosi sistemos (Dalcroze, Orff, Suzuki, Kodaly, Gordon).

Antroje darbo dalyje muzikos mokymasis tiriamas filosofiniu, psichologiniu bei edukologiniu aspektais.

Trečioje dalyje nagrinėjamos muzikos mokyklų programos bei muzikos mokyklų veikla teisiniu požiūriu.

Ketviroje darbo dalyje išskirti muzikos mokymosi kompetencijų elementai, kurių pagrindu sukurtas teorinis mokėjimo mokytis muzikos mokykloje modelis.

Penktoje darbo dalyje pateikiama empirinio tyrimo duomenų analizė, duomenys iliustruojami lentelėmis.

1. MUZIKOS MOKYMO SI SISTEMOS

Pirmosiose muzikos mokyklose (XIXa. vid.) visas dėmesys mokantis muzikos buvo skiriamas jutiminių patirčių ir mokymuisi veiklos metu (Šečkuvienė, 2004). Kitaip tariant – *empiriniame* muzikos pažinime ir muzikos kūrybai bei improvizacijai. Šie principai atsispindi vėliau kurtose muzikos mokymo(si) sistemose (Dalcroze, Orff, Suzuki). *Racionalios* muzikos pažinimo atstovai (Kodaly, Gordon), kūrė savas mokymo(si) sistemas, kiek kitaip projektuoja muzikos mokymą(si). Todėl derėtų kiekvieną jų išanalizuoti atskirai.

Skirtingos muzikos mokymosi sistemos, viena vertus, akcentuoja skirtingus mokymosi principus, kita vertus, šie principai dažnai esti persipynę ir papildo vienas kitą. Šveicarus kompozitorius ir pedagogas **E. Jaques Dalcroze** (Dalcrozas) (1865-1950) muzikos pedagogikoje pasižymėjo sukūręs *euritmikos* metodą, pagrįstą judesio panaudojimu ugdant vaiko muzikalumą (Dalcroze Society of America, www...). Pagrindinis euritmikos metodo principas – garsas gali būti transformuotas į judesį, o judesys – į garsą. Todėl Dalcroze, muzikos mokymą(si) siejo su kitais menais - *vaidyba, šokiu, poezija*. Jam ypač svarbus buvo *emocinis reagavimas į muziką*, kaip muzikalumo lavinimo sąlyga. Greta euritmikos pamokų pedagogas siūlė *solfedžio* bei *improvizacijos* pamokas. Solfedžio, nes muzikalumo ugdymui reikalinga lavinti muzikos klausymosi bei intonavimo įgūdžius (kad vaikai gebėtų valdyti balsą). Improvizacija reikalinga tam, pasak kompozitoriaus, kad atsiskleistų ir lavintųsi muzikiniai vaiko gebėjimai, per judesį, balsą bei muzikavimą instrumentais (ten pat). Šečkuvienė (2004), aptardama Dalcroze muzikos mokymo(si) sistemą pabrėžia, kad „derinant euritmikos ir solfedžio mokymo metodus, lavinami klausymo, natų skaitymo ir rašymo, muzikos kūrinių analizavimo, jutimo, judėjimo, dirigavimo, improvizavimo įgūdžiai, per pratybas lavinama absoliuti klausa ir gebėjimas improvizuoti“ (p. 25). Vadinasi, Dalcroze muzikos mokymo(si) sistema ypač svarbi kai norima išlaikyti vientisumą mokantis įvairių muzikos disciplinų. Tai integralus muzikos mokymosi metodas, jungiantis ne tik skirtingas muzikos disciplinas bet ir įsiliejantis į kitas meno šakas (euritmikos metodu), tokiu būdu skatinantis individo mokymąsi muzikuoti, kūrybiškumą bei praplečiantis jo savirealizacijos galimybes.

Muzikinį vaikų ugdymą per kūrybinę veiklą (judesį, improvizaciją) taip pat akcentuoja ir vokiečių kompozitorius bei pedagogas **Carlas Orffas** (1895-1982m.m.). Jo muzikinio ugdymo sistema pagrįsta *grojimu elementariaisiais muzikos instrumentais* (43). Orff'ui svarbu panaudoti paprastas iš liaudies muzikos atėjusias melodijas ir išvengti žiūrėjimo į natas (44). Muzikos mokytis judesiu, daina, šokiu ir grojimu instrumentais. Galima pastebėti, jog Orff'o, kaip ir Dalcroze muzikos mokymo(si) sistema skatina vaiką pačiam mokytis muzikuoti, *improvizacijos bei kūrybos* būdu, per judesį/balsą/ grojimą elementariais muzikos instrumentais. Tik Orff'as akcentuoja patį

muzikavimo procesą, o Dalcroze – muzikavimo procesas yra muzikos mokymosi euritmikos metodu dalis.

Kur kas santūresnė, kas būdinga visai rytų kultūrai, japonų smuikininko, pedagogo – **Shinichi Suzuki** (1898-1998m.m.) muzikos mokymo(si) sistema.* Suzuki neakcentuoja judesio, kūrybos, improvizacijos. Jo unikalios muzikinio ugdymo sistemos tikslas – *muzikos išmokyti visus vaikus*. Ugdytinis mokomas smuikuoti tokiais pačiais būdais kaip kad kalbėti. Suzuki pabrėžė, kad visi vaikai turi įgimtą muzikalumą ir todėl jie gali *išmokti groti bet koku instrumentu (smuiku, fortepijonu, violančele ir kt.) taip lengvai kaip ir kalbėti* (43). Tik mokytis reikia pradėti kuo anksčiau (motinos iščiose). Muzikos mokymą(si) pedagogas tapatina su kalbos mokymusi. Vadinasi, per ugdymą muzika, Suzuki taip pat skatina vaiką pačiam mokytis muzikos. Nes pradiniam mokymo etape pedagogas *siūlo atsisakyti grojimo iš natų*, mokytis gamų, etiudų, bet kokio griežtumo, kuris nuslopina ugdytinio motyvus muzikuoti, t.y. mokytis muzikos. Sudėtingesnė technika įvedama tik tada, kai ugdytinis pats to nori, pasiekęs tam tikrą techninio griežimo (grojimo) laisvumą (Herman, 1993).

Visai skirtinga vengrų kompozitoriaus, muzikologo **Zoltano Kodaly** (Kodajus). (1882-1967m.m.) muzikos mokymo(si) sistemos koncepcija, grindžiama *solfedžio* bei *dainavimo* mokymu. Kodaly'us akcentuoja racionalųjį muzikos mokymo(si) aspektą. Jis siekė, kad visi mokiniai gerai skaitytų *muzikos raštą*, nes manė, kad *reliatyvi solmizacija* (sol ir mi; muzikinių garsų skaitymas balsu skiemenimis – išlaikant atitinkamą garsų ilgumą (muz. terminų žodynas)) – pats tiesiausias ir prieinamiausias kelias į muzikinę kultūrą net ir vidutinių gabumų vaikams (Smith B. www...) Muzikologui svarbus intonavimo mokymas(is). Todėl daug dėmesio skyrė vokaliniam vaikų įgūdžiams lavinti, *muzikos klausymuisi*. Tam naudojo vengrų liaudies melodijas. Sistema darė įtaką ir Lietuvių muzikos mokymo programoms (Balčytis, Krakauskaitė). Kodaly'ui muzikos mokymo(si) sistema pasižymi muzikos raštingumo mokymu. Grafinis, racionalus muzikos mokymasis darė įtaką muzikavimo technikos mokymuisi, kuris praktiškai ir vyrauja muzikos mokyklose Lietuvoje (čia didžiausias dėmesys skiriamas techniniams vaikų įgūdžiams lavinti).

Muzikos raštingumo mokymasis, dainavimas, solfedžiavimas – būdingas ir **Edwino E.Gordono** muzikos mokymo(si) sistemai (45). Tik čia pastarieji pasitelkiami pagrindiniam Gordon'o muzikos mokymo(si) principui – *audiavimui* lavinti. „Sugebėjimas mąstyti muzikoje – audiavimas yra tas pats, kas mąstymas kalboje. Audijuoti išmokstame taip pat, kaip ir kalbėti gimtąja kalba“, - teigia Gordon'as (2001, p.9). Jis mano, jog be audiacijos mes negalime suprasti muzikos. Todėl pedagogas sukūrė muzikos mokymosi teoriją, kurioje *kalbos mokymosi eigą pritaikė muzikos mokymuisi* (panašią mintį akcentavo ir Suzuki, tik jis naudojo muzikos instrumentais, o Gordonas – audiavimu). Mokantis groti ar dainuoti, pirmiausia mintyse reikia

* Darbar ypač populiaru privačiuose muzikos mokymosi sektoriuose. Kaune veikia Suzuki muzikos mokykla.

mokytis atlikti kūrinį, ir tik po to jį atlikti fiziškai. (45). Audiavimo lavinimas padeda efektyviau mokytis muzikos.

Muzikos mokyklose dažnai vartojamas *vidinės klausos* terminas yra audiavimo išraiška. Pats audiavimo terminas apima kur kas platesnę reikšmę. Audiavimas – tai muzikinis mąstymas, nuolat tobulinamas atsiskleidžia tik per *muzikos mokymosi* procesą.

Išvados

- Iširtos muzikos mokymosi sistemos sudaro du pagrindinius blokus – *empirinį* (Dalcroze, Orff, Suzuki), kuomet muzikos mokymesi akcentuojamas muzikavimas, atmetant teorinį muzikos mokymosi aspektą ir *racionalųjį* (Kodalay, Gordon), kuomet muzikos mokymasis remiasi teorinėmis žiniomis.

- Integrali Dalcroze muzikos mokymosi sistema (akcentuojanti euritmikos metodą) - ypač aktuali mūsų laikų, postmoderniai visuomenei, kai įvairios mokymosi sistemos yra glaudžiai tarpusavyje persipynę, papildo viena kitą.

2. UGDYMAS MUZIKA

2.1. Filosofinis požiūris į muzikos mokymąsi

„Muzikoje siaučia giliausia žmogaus prigimtis su savo chaosu, emocijomis bei pasaulėžiūra“ A.Maceina

Žmogaus ugdymą muzika grindžia pati muzikos būtis. ...Žmogaus prigimčiai apibūdinti dažnai vartojamos *gėrio* ir *blogio* sąvokos – būdingos ir muzikos sampratos aiškinimams. Landsbergytė (2004), analizuodama šiuolaikinę lietuvių muziką išvelgia dvi muzikoje vyraujančias opozicines sroves. Viena jų, pasak muzikologės, siekia toliau brandinti kultūros misiją, atkurti būties grožį, harmoniją bei dvasingumą; antroji – „(siur)realistiškai iki nuogo „skeleto“ nugremžia, išverčia ir atskleidžia pasibaisėtiną realybę, kurios kraupios vizijos, gimsta iš absurdo, kentėjimų, agresijos“ (Landsbergytė, 2004, p. 19). Šias dvi sroves atitinkamai galima gretinti su Rytų bei egzistencialistų filosofinėmis idėjomis apie muziką ir jos mokymosi reikšmę, atskleidžiant postmoderniai visuomenei būdingus muzikos mokymosi aspektus.

Rytų filosofija labiau pabrėžia intuiciją, vidinę santarvę, ramybę, laikysenos tobulinimą, misticizmą; mąstytojams pažangą gali reikšti neprisirišimas ir vidinės savo būties tobulinimas (Ozmon, Craver, 1996). Mokymasis muzikos ir yra ne kas kita, kaip vidinės savo būties tobulinimas, dažniausiai neteikiantis praktinės naudos socialiniu požiūriu (jei turėsime minty masinį muzikos mokymąsi, ne profesionalų). Jau V a. pr. Kr. Indijos muzikinės kultūros pavyzdyje – traktate „Gitalamkara“ (gita-giesmė, daina, alamkara – pagražinimas) aukštinama magiška muzikos galia (atitinkanti aukščiau minėtą gėrio sąvoką) – „jos priešingumas praktiniams poreikiams, sugebėjimas harmonizuoti pasaulinius procesus, žmonių gyvenimą, pakilti virš tikrovės prieštaravimų, aktyviai veikti žmonių dvasią, formuoti jų idealus, sukelti gryną pasitenkinimą“ (Andrijauskas, 1995, p. 87). Traktate rašoma, jog „muzika naikina visas pasaulio nelaimes ir kančias, netgi negandų metu ji sušvinta, skleisdama palaimą, ji padeda pasiekti dorą, naudą, ir galutinį išsivadavimą“ (ten pat). Taigi, muzika turi galios iššaukti pačios žmogaus dvasios vibravimą. Kaip teigia Losevas (1991), muzika veikia tiesiogiai į patį dvasios organizmą ir, kad *suvokiant muziką*, mes matome apnuogintą, niekuo neapdengtą, niekuo neaiškinamą pasaulio esmę, *savi-esmę* jos švarume ir nenupasakojamume. Norint suvokti muziką reikia jos mokytis.

Egzistencialistų ugdymo idėjos skatina nepamiršti ir iškreiptos, bjauriosios, gyvenimo pusės, jo iracionalumo (Ozmon, Craver, 1996). Egzistencialistai teigia, kad „tikrasis ugdymas yra tas, kuris nieko nedangsto, ir vaikai sužino apie įvairias gyvenimo puses – tiek geras, tiek blogas“ (ten pat, p. 313). Muzikos pasaulyje nėra ką slėpti, šis pasaulis prieinamas visiems. Todėl mokymasis

muzikos – tai ir yra tam tikras kelias pačiam atskirti gėrį nuo blogio. Kontaktas su muzika yra tiesioginis, betarpiškas, nenušlifluotas, neužmaskuotas – toks, kokį akcentuoja egzistencialistų ugdymo filosofija. Muzikos mokymosi procese kontaktas su muzika pirmiausiai „užsimezga“ jos klausantis.

Muzikos klausymasis, pasak muzikologo, **postmoderniosios** filosofijos šalininko Kramerio (2007), yra ne nuo vėlesnės refleksijos nutolęs betarpiškumas, o *dialogo* būdas. „Ir kaip bet koks dialogas, jis vyksta abiem dalyvaujant, nesvarbu, kuris iš partnerių kalbėtų“ (Kramer, 2007, p.159). Čia galima pridurti, jog dialogas tarp muzikos ir individo vyksta tiek *klausantis muzikos* (audiavimo būdu), tiek panaudojant *judesį* (šokio būdu), tiek per *vaizdinius* (pasitelkiant muzikinę vaizdinę atmintį), tiek per *muzikinio kūrinio atlikimą*... Pastarasis atlikėjui suteikia galimybę kontaktuoti su muzikinio kūrinio autoriumi tiesiogiai per muziką. Šioms dialogo formoms pritaria Shepherd (2007), teigdama, jog skirtingos populiariosios muzikos tradicijos sudaro sąlygas mėgautis ja įvairesnėmis aplinkybėmis, t.y. garsinių, verbalinių, vizualinių bei judėjimo matmenų sąveika (p.112). Grįžtant prie muzikinio kūrinio atlikimo, kaip dialogo formos su muzika, svarbu pastebėti, jog atlikėjas – kaip *mediatorius*, formuoja dialogą tarp atliekamo kūrinio autoriaus ir klausytojo. Šią dialogo formą iliustruoja Kramerio išpūdis apie vieną Mocarto koncertą: „Išryškindamas ir kiekvieno instrumentinio balso linijiškumą, ir faktūrinį balsų skirtingumą (be to, darydamas tai kuklioje, trapioje styginių trio terpėje), Mocartas į priekinį planą iškėlė *pastangą*, reikalingą atlikėjui norint pateikti muziką. Ši pastanga yra ypač kūniška, pačių atlikėjų kūnų perteikiama į jų instrumentus ir šiais išreiškiama – taip, kad *muzika tampa apčiuopiama kūniškos energijos projekcija ar artikuliacija* (Kramer, 2007, p. 154).“

Išvados

- Muzikos mokymasis moksleiviui atveria visapusišką pasaulio pažinimo galimybę. Muzika ir harmonizuoja, suteikia dvasinės pilnatvės jausmą (Rytų filosofija), ir atveria iškreiptą, niekuo nepridengtą, iracionalią gyvenimo pusę (egzistencialistų filosofija).
- Postmodernios filosofijos šalininkų požiūriu, muzika atlieka dialogo funkciją: per garsinių, verbalinių, vizualinių bei judėjimo matmenų sąveiką vyksta muzikos mokymosi procesas.

2.2. Teoriniai muzikos mokymosi aspektai

Visais laikais muzika sukeldavo geras emocijas, džiaugsmą, suteikdavo ramybę. Todėl nenuostabu, kad šis muzikos poveikis imtas taikyti medicinoje, kaip efektyvus vaistas ligoniams

gydyti. Tyrimais nustatyta (Campbellas, 2005), jog muzikos, garsų terapija gali padėti gyti sunkiomis ligomis sergantiems ligoniams. Todėl kyla klausimas, galbūt *tikslingas muzikos mokymasis* – tai galimybė išvengti rimtų susirgimų (susijusių su psichologiniais aspektais).

Muzikas ir gydytojas Campbellas (2005) plačiai aprašė neurologo Sackso tyrimus apie gydomasias muzikos galias gydant nervų sistemos sutrikimus. Vienas iš pavyzdžių galėtų būti parkinsono liga sergančios Beth Abraham ligoninės pacientės atvejis. „Ilgesnę dienos pusę ji būna sukaustyta ir nejudri ir paprastai sėdi, pirštu parėmusi akinius. Tačiau ji nuostabiai skambina fortepijonu. Tuomet parkinsonizmas išnyksta ir viskas einasi lengvai, sklandžiai, laisvai ir normaliai. Kurį laiką muzika išlaisvina ją iš parkinsonizmo, ir ne vien pati muzika, bet *mintys apie ją*“ (Campbell, 2005, p.139). Vadinasi, *audiavimas* (mąstymas muzika) taip pat susijęs su ligonių sveikimu. Taigi, pastebėjus muzikos poveikį žmogaus nervų sistemai (nuo kurios priklauso bet kokia asmens veikla) galima daryti prielaidą, jog muzika ne tik lengvina ligos eigą, bet ir padeda išvengti šių negalavimų (muzikos mokymosi būdu).

Kita vertus, pats muzikos mokymasis taip pat yra sąlygojamas psichologinių individo būsenų. Todėl derėtų aptarti, kokie veiksniai skatina muzikos mokymąsi.

2.2.1. Muzikos mokymosi veiksnių analizė

Muzikos mokymosi procesas neatsiejamas nuo psichologinių individo būsenų. Pastarosioms įtaką daro įvairūs veiksniai, susiję su emocijomis bei mokymosi motyvais. Mokymosi motyvai savo ruožtu skatina besimokančiojo autonomiškumą, savimoką. Todėl galima išskirti šiuos muzikos mokymosi veiksniai:

- Emocinis reagavimas į muziką;
- Muzikos mokymosi motyvacija;
- Autonomiškumas.

Emocinis reagavimas į muziką

Emocinis reagavimas į muziką tiesiogiai daro įtaką muzikos mokymosi procesui. Teplovas (1941) emocinį reagavimą į muziką išskyrė kaip esminį individo *muzikalumo* požymį. Tikriausiai dėl to, kad pati muzika (lyginant ją su kitais menais) įtaigiau išreiškia emocijas. Campbellas (2005) pažymi, kad muzika, kaip ir psichikos procesai yra judri, ji gyva savo judėjimu. Tai jausenų, dvasinių būsenų dinamikos išorinė raiška, - teigia muzikas.

Yra ir kitų nuomonių apie emocinį reagavimą į muziką. Matonis (1991), tyręs asmenybės muzikalumą abejoja lemtingu emocijų vaidmeniu, pavyzdžiui, tikrinant vaikų muzikinius gabumus. „Juk emocionalumas susijęs su visa žmogaus veikla: nuo juslinio dirginimo iki pat dorovinių jausmų, vertybinių orientacijų, pasaulėžiūros. Asmenybės jautrumas muzikai yra tampriai susijęs su tuo, kaip suvokiamos intonacijos, faktūros tipai, dermės, kaip girdimi sąskambiai, tembrai, kaip jaučiami ritmas, dinamika, tempas, forma ir kuriami garsiniai vaizdiniai“ (Matonis, 1991, p. 55). Tačiau emocinis reagavimas į muziką ir apima visa tai, ką išvardino Matonis (intonacijų, ritmo, dermių, tembrų ir kt. suvokimas). Teorinis intonacijų, dermių, instrumentuočių ir kt. suvokimas gali visai neskatinti muzikos mokymosi. Štai kodėl emocinis reagavimas į muziką toks svarbus jos mokantis.

Muzikos mokymosi motyvacija

Aptarus emocijų reikšmę muzikos mokymosi procese galima daryti prielaidą, jog emocijos yra pirminis šios veiklos variklis-motyvas. Psichologė Olšannikova (1983) teigia, jog emocijų pasaulis yra vienas iš svarbiausių veiklos motyvacijos pagrindų, nes jos atlieka žmoniško bendravimo reguliatoriaus vaidmenį. Emocijų-motyvų santykio reikšmingumą pabrėžia Jovaiša (2001), teigdamas, kad „*emocijos veikia motyvaciją*, ne tik nukreipdamos aktyvumą, bet ir jį *sustiprindamos arba susilpnindamos*“ (p.216).

Apie muzikos mokymosi motyvus plačiai rašė muzikos pedagogės Abramauskienė ir Šečkuvienė (2004). Atlikdamos tyrimą autorės neatsitiktinai pasirinko paauglių amžių. Tai toks vaiko amžius, kada jautriausiai atsiskleidžia emocijų-motyvų santykis. Autorės teigia, kad su paauglystės amžiumi siejama kai kurių mokinių silpnėjanti mokymosi motyvacija ir, kad ši tendencija ypatingai ryški mokantis muzikos (www.. Tai itin paradoksali situacija: muzika, turinti galios per emocijas budinti, išjudinti, harmonizuoti vidinį žmogaus pasaulį (rytų filosofija), staiga netenka savo patrauklumo ugdymo įstaigoje. Šia problema ypač turėtų susirūpinti muzikos ugdytojai.

Abramauskienės ir Šečkuvienės atlikti tyrimai parodė, kad mokiniams labai svarbus geras *muzikos mokytojas*. „Mokiniai, net paauglystės laikotarpiu, kai jiems ypač svarbu įrodyti nepriklausomybę ir gebėjimą savarankiškai spręsti problemas, mokydamiesi muzikos tikisi mokytojo paramos ir yra pasirengę su juo bendradarbiauti“ (ten pat, p. 128). Tyrimo autorės pabrėžia, kad šis mokinių nusiteikimas palankus teigiamai muzikos mokymosi motyvacijai susidaryti. Mokytojo reikšmę muzikos mokymosi motyvams pabrėžė ir muzikologė Dubosaitė (1996). Jos manymu, „silpna mokymosi motyvacija sėkmingai koreguojama padedant mokiniui

tenkinti jam *aktualius* poreikius“ (Dubosaitė, 1996, p.218). Padėti tenkinti mokiniui aktualius klausimus muzikos mokymosi procese gali pats muzikos mokytojas.

Abramauskienės ir Šečkvienės darbo rezultatai parodė ir tai, kad muzikos mokymosi motyvacija glaudžiai susijusi su *domėjimusi muzika* ir, kad paaugliai, besidomintys muzika, jaučia didesnę pasitenkinimą muzikos pamokomis, ir malonumą, patiriamą muzikuojant (www.ten pat). Taip pat mokiniams, besidomintiems muzika svarbi draugų nuomonė ir noras daryti įspūdį kitiems. Autorės daro prielaidą, jog paaugliams draugas, galintis išspręsti matematikos uždavinį, daro mažesnę įspūdį, negu draugas, gebantis pagroti muzikos kūrinį. Todėl, domėjimasis muzika daro įtaką nusiteikimui mokytis. Apibendrinamos paauglių muzikos mokymosi motyvacijos veiksnių analizę, Abramauskienė ir Šečkvienė pabrėžia, jog „teigiamus išgyvenimus per muzikos pamokas gali patirti kiekvienas mokinys. Muzikos mokymosi motyvacijos palaikymas ir stiprinimas paauglystėje labai svarbus vaiko asmenybės brandai“ (ten pat). Nes, kaip pastebi Surjo (1989): „jei vaikui pavyksta įveikti krizę, kuri trikdo jo santykius su muzika, jis išsaugos savyje dideles aukštos kultūros atsargas visam gyvenimui“ (1989, p. 210).

Autonomiškumas

Muzikos mokymasis, kaip ir bet koks kitas mokymasis sunkiai išivaizduojamas be autonomiškumo aspekto. Mokymasis yra tiesiogiai susijęs su žmogaus kasdienybe, rutina. Ir tik autonomiškas, laisvas, kritiško mąstymo žmogus gali gebėti kokybiškai mokytis (čia, žodžio „kokybiškai“ prasmė siejama paties individo atžvilgiu; kiek jis yra laisvas ir autonomiškas rinktis mokymosi kelius, atitinkančius jį patį). Apie autonomiškumą rašiusi Bulajeva (2002) teigė, jog „autonomiją reikėtų suprasti kaip gebėjimą būti savarankiškam, mokančiam kritiškai reflektuoti ir daryti savarankiškus sprendimus. Individas, turintis asmeninę autonomiją, yra savarankiškas, laisvai pasirenka tikslus ir planus“ (Bulajeva, 2002, p. 268).

Greta automijos sąvokos galima paminėti *laisvumą* (pvz.: laisvumas darant autonomiškus sprendimus). Laisvumą bei autonomiškumą sąlygoja, anot Giddenso (2000), pamatinis pasitikėjimas, kuris yra „tiek asmens tapatumo, tiek ir kitų asmenų bei objektų tapatumo ugdymo sąlyga“ (Giddensas, 2000, p. 60). Su pamatiniu pasitikėjimu, - teigia Giddensas, glaudžiai susijęs kūrybingumas. „Pats pasitikėjimas dėl savo prigimties yra tam tikra prasme kūrybingas, nes jis suponuoja išipareigojimą, kuris yra „šuoelis į nežinomybę“, ir pasidavimą likimui, kuris reiškia pasiruošimą patirti naujus dalykus“ (ten pat). Taigi, muzikos mokymasis yra sąlygojamas autonomiškumo, kuris per pamatinį pasitikėjimą bei laisvumą skatina individo *savimoką*.

Išvados

- Emocinis reagavimas į muziką – pirminė muzikos mokymosi paskata, sužadinanti muzikos mokymosi motyvus. Muzikos mokymosi motyvams rasti svarbus mokytojo vaidmuo, asmens domėjimasis muzika.
- Išjudindama vidinį žmogaus pasaulį muzika skatina siekti autonomiškumo, reikalingo muzikos mokymuisi bei kitai kūrybinei žmogaus veiklai.

2.3. Edukologinis muzikos mokymosi aspektas

Muzikos pažinimas siejamas tiek su meno, tiek su mokslo sritimis (Pipikaitė, Piličiauskas, Rinkevičius). Todėl muzikos, kaip atskiros meno šakos, mokymasis taip pat apima ir meninę, ir mokslinę sritis.

Pipikaitė (1998), analizuodama muzikinio ugdymo reikšmę asmenybės formavimuisi akcentuoja racionalųjį muzikos mokymosi aspektą. Ji siūlo pažvelgti atgal į baroko epochos laikus, kuomet didis vokiečių kompozitorius, pedagogas J. S. Bachas, skirtingai nuo savo amžininkų muzikos dėstyje ėjo būtent iš muzikos, t.y. iš daikto „esmės“, o ne iš abstrakčių taisyklių. Jo auksinė mintis, kad „*technika sėdi ne pirštuose, o galvoje*“ tik patvirtina loginio mąstymo reikšmę muzikuojant, - pažymi muzikologė. Išlikusiame „Invencijų ir simfonijų“ priedaše Bachas klavyro mėgėjams linki ne tik pramokti skambinti gerai du ir tris balsus, susipažinti su invencijomis (lot. inventio „išradimas“, muz. terminų žodynas), bet ir jas „*gvildenti, tobulinti, o svarbiausia, pasiekus dainingo grojimo būdo, tuo pačiu vystyti kompozicinius sugebėjimus*“ (Pipikaitė, 1998, p. 138). Taigi, savo metodikoje Bachas apjungė mokymą skambinti instrumentu su kompozicijos mokymu. Tai reiškia, jog kompozitorius skatino savo ugdytinių muzikavimą, *mokymąsi muzikuoti* analizuojant, kuriant ir improvizuojant muzikos kūrinį. Tuo būdu, teigia Pipikaitė, darbo procese buvo naudojami *indukcinis* ir *dedukcinis* pažinimo būdai. Kadangi indukcija ir dedukcija, pasak autorės, atitinka holistinį bei loginį mąstymo būdus, o tuo pačiu dešininį bei kairinį smegenų pusrutulius, tai *muzikinis lavinimas, muzikos mokymasis* tuo būdu daro didelį tonizuojantį poveikį abiejų smegenų pusrutulių veiklai. Tuo galima būtų patvirtinti muzikos poveikio įtaką humaniškai asmenybei ugdyti, - rašo autorė (ten pat).

Rinkevičius (2005), į klausimą „kas yra muzikos pedagogika“ atsako, jog tai yra žmogaus muzikinio ugdymo *mokslas* ir *menas*. Šios pedagogikos šakos turinį, pasak autoriaus, sudaro du blokai: mokslinis ir meninis.

Mokslinis blokas:

- mokinio estetinio, dvasinio vystymosi poreikių ir galimybių pažinimas, muzikinio ugdymo turinys;
- muzikinio ugdymo metodologija, tikslai, uždaviniai, priemonės, metodai bei formos, kuriais remiantis efektyviai plėtojamos ugdytinio estetiškos, dvasinės galios, muzikinės veiklos įgūdžiai;
- ugdytinių veiklos organizavimas siekiant užsibrėžto tikslo;
- ugdytojų ir ugdytinių sąveikos ypatumai.

Meninis blokas:

- muzikos meno kaip muzikos mokymo turinio praktinis meninis įvaldymas;
- vadovavimo pedagoginiam procesui meistriškumas, meniškumas, kurį lemia du veiksniai:
 - a) muzikos dalykas kaip menas;
 - b) pedagoginė veikla kaip menas.

Tiek mokslinis, tiek meninis blokas, galima pastebėti - orientuoti į muzikos mokymąsi. Tačiau muzikos pedagogikos turinio meninis blokas, siūlomas Rinkevičiaus, - abstraktus ir sunkiai pamatuojamas. Be to, muzikos pedagogas, tirdamas muzikos didaktikos bruožus (sekantis skyrius) neakcentuoja meninio aspekto.

Tiriant muzikos mokymąsi edukologiniu požiūriu svarbus ir mokslinis, ir meninis muzikos pažinimo aspektai. Piličiauskas (1998), *meninės* (mėgėjiškos, emocinės) ir *mokslinės* (loginės, racionalios) muzikos pažinimo sąveikos muzikos mokymosi procese svarbą iliustruoja jau minėto kompozitoriaus Bacho kūrinio interpretacija: „sumažinto septakordo įtampa, sakysime, Bacho Chromatinėje fantazijoje iš vienos pusės tarnauja *tragediniam pradui* išreikšti, iš kitos – atlieka *konstruktyvią funkciją*: vedamojo tono įtampa sutvirtina kūrinio dermės harmoninį lygį, cementuoja muzikinės formos visumą“ (Piličiauskas, 1998, p. 45).

2.3.1. Muzikos didaktika

Muzikos didaktika remiasi bendrąja didaktika ir tyrinėja muzikos mokymą bei mokymąsi (Rinkevičius, 2005). Muzikos mokymo(si) struktūrą pasak Rinkevičiaus sudaro:

- 1) *muzikos mokymas* (tikslinga mokytojo ir mokinių sąveika, organizuojanti ir stimuliuojanti mokinių praktinę, meninę, pažintinę racionaliąją veiklą, siekiant plėtoti muzikos pažinimą, ugdyti asmenybę);

2) *mokinio mokymasis* (tikslinga mokinių sąveika su mokytoju ir mokymosi šaltiniais įvaldant muzikos meno praktinius ir intelektualinius veiksmus, plėtojant specialiuosius meninius ir bendruosius psichofizinius sugebėjimus bei dvasines galias).

Galima pastebėti, kad šiuose muzikos mokymo(si) struktūros poliuose nėra aukščiau minėto meninio bloko (muzikos pedagogikos turinio komponento). Jo taip pat nėra ir tarp Rinkevičiaus išskirtų *muzikos mokymo(si) proceso komponentų* (be kurio nors vieno, pasak autoriaus, muzikos mokymo procesas negalimas (Rinkevičius 2005, p. 126)):

- 1) muzikos mokymo tikslas,
- 2) mokymo turinys,
- 3) mokymo principai, metodai, priemonės bei sąlygos,
- 4) mokytojas ir mokinys,
- 5) mokytojo ir mokinių bendravimas ir bendradarbiavimas keičiantis informacija, valdant jos vyksmą,
- 6) mokymo ir auklėjimo situacijos.

Muzikos mokymo(si) komponentai čia išskirti žvelgiant iš mokytojo pozicijos. Remiantis Bendrųjų kompetencijų ugdymo nuostatais (2008), tarp šių muzikos mokymo(si) komponentų reiktų pridėti *mokymosi mokytis kompetenciją* muzikiniame kontekste (prieš tai, formuluotes „muzikos mokymas“ pakeitus į „muzikos mokymąsi“).

Mokėjimo mokytis kompetencija tiek muzikiniame, tiek meniniame kontekste įgyja individualumo atspalvį. Kanapickaitės (2007) teigimu, individualizacija gali aprėpti visą meninę, muzikinę edukacinę erdvę. Autorė pabrėžia, kad „individualizacija yra svarbi meno kūrinio, kūrėjo ir suvokėjo santykių dalis; tie santykiai – ugdymo proceso dalis. Atsižvelgiant į asmenybės individualumą, leidžiama pasirinkti tam tikrą didaktinę struktūrą. Tokiu būdu ugdytinis, bendradarbiaudamas su ugdytoju, kuria didaktinę sistemą (kelia tikslus, uždavinius, pasirenka kūrybos proceso metodus, mokymo organizavimo formas, pateikia savitą dalyko turinio interpretaciją“ (Kanapickaitė, 2007, p. 144).

Išvados

- Muzikos mokymasis apima tiek meninę tiek mokslinę sritis. Todėl muzikos mokymasis atitinka holistinį bei loginį mąstymo būdus, o tuo pačiu dešiniąjį bei kairinį smegenų pusrutulius. Tokiu būdu muzikos mokymasis daro didelį

tonizuojantį poveikį abiejų smegenų pusrutulių veiklai. Tuo galima būtų patvirtinti muzikos poveikio įtaką humaniškai asmenybei ugdyti.

- Edukologiniu požiūriu muzikos mokymasis skatina mokymosi kompetencijos įgyjimą tiek mokantis muzikos, tiek mokantis kitų dalykų. Mokymosi kompetencijos (sąlygojamą individualumo, savimokos aspektų) dėka, muzikiniame kontekste lavinami muzikiniai įgūdžiai, per kuriuos atsiskleidžia muzikiniai gabumai.

3. MUZIKOS MOKYKLA VIENTISOS ŠVIETIMO ERDVĖS KONTEKSTE

Šiuolaikinėje visuomenėje vis labiau ryškėja ugdymo įstaigos, kaip mokymosi paslaugų teikėjos funkcija. Teoriškai, ši tendencija ryškiau galėtų matytis neformalaus ugdymo įstaigose, muzikos mokyklose. Todėl nagrinėjant mokymąsi muzikos mokyklose derėtų išanalizuoti jų programas bei aptarti teisinį jų veiklos pagrindimą.

3.1 Muzikos mokyklų veikla teisiniu požiūriu

Pagrindinis dokumentas reglamentuojantis muzikos mokyklų veiklą Lietuvoje – Muzikos mokyklų programiniai reikalavimai, kurį išleido švietimo ir mokslo ministerija (Įs. Nr. 986, 2002). Dokumentas grindžiamas LR Švietimo įstatymu bei neformalaus švietimo sampratos nuostatomis. Pagal programinius reikalavimus muzikos mokyklos savarankiškai kuria mokymosi planus, programas, turinį, kuriuos derina su miestų savivaldybėmis ir siunčia patvirtinti į švietimo ir mokslo ministeriją (programinių reikalavimų turinys analizuojamas sekančiame skyrelyje).

Muzikos mokyklų veikla teisiškai reglamentuojama neformaliojo ugdymo kontekste. Neformaliojo vaikų švietimo paskirtis – „tenkinti mokinių pažinimo, lavinimosi ir saviraiškos poreikius, padėti jiems tapti aktyviais visuomenės nariais“ (LR švietimo įstatymas, 2003, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=302313). Į šią paskirtį yra orientuota ir muzikos mokyklų veikla. Švietimo įstatyme teigiama, jog muzikos, dailės, meno, sporto, kitos mokyklos, vykdančios iš anksto apibrėžtas neformaliojo švietimo programas ar jų modulius yra priskiriamos tokiam pat mokyklų tipui kaip ir vykdančios formaliojo švietimo programas. Šis reglamentavimas rodo blėstančią ribą tarp formalaus ir neformalaus ugdymo sistemų, t.y. muzikos mokykloms suteikia teisinį pagrindą, lygiavertų formalaus ugdymo įstaigoms. „Neformaliai mokantis asmens įgyta kompetencija gali būti pripažįstama kaip formaliojo švietimo programos ar kvalifikacijos dalis Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka arba aukštųjų mokyklų nusistatyta tvarka. Vaikų muzikos, dailės, meno, sporto ar kitoje mokykloje išeita ilgalaikio meninio ugdymo programa gali būti pripažįstama kaip profesinio mokymo modulis“ (ten pat).

Didelis dėmesys vientisos švietimo erdvės kūrimui reglamentuojamas LR švietimo strategijos 2003-2012m.m. nuostatuose (2003) bei Mokymosi visą gyvenimą koncepcijoje (Mokymosi visą gyvenimą memorandumas, 2001). Neformalusis, tuo labiau informalusis mokymasis nepakankamai vertinami, - rašoma memorandume. „Iki šiol politiniame mąstyme dominavo formalusis

mokymasis. Jis lėmė kelius, kuriais teikiamas švietimas ir mokymas, taip pat žmonių supratimą, ką reiškia mokymasis. <...> Mokymosi visą gyvenimą kontinuumas padidina neformaliojo ir informального mokymosi svarbą“ (Mokymosi visą gyvenimą memorandumas, 2001, http://www.lssic.lt/alevel/pictures/Dokumentai/Teisine_baze/mokym_vis_a_gyv_strateg_memorandum.doc).

Iškelta neformalaus mokymosi svarba bei aktualumas taip pat leidžia mąstyti apie vis sparčiau įsigalinčią vientisą mokymosi erdvę švietimo sistemos erdvėje Lietuvoje. LR švietimo strategijos nuostatuose reglamentuojamas siekis jungti formalųjį, neformalųjį švietimą ir savišvietą; sukurti įvairiais mokymosi būdais įgytų kompetencijų formalaus pripažinimo sistemą. Taip pat akcentuojamas siekis sukurti lanksčią ir atvirą švietimo struktūrą, sujungiančią „bendrajį ugdymą, profesinį mokymą, studijas, formalaus, neformalaus mokymosi ir savišvietos formas į bendrą švietimo erdvę“ (LR švietimo strategijos 2003-2012m.m. nuostatai, 2003, http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/strategija2003-12.doc).

Siekiant kurti vientisą švietimo erdvę Lietuvoje, muzikos mokyklų (kaip neformalaus ugdymo(si) įstaigų) vieta joje teisiniu požiūriu lygiavertė kitoms ugdymo įstaigoms. Muzikos mokyklų paskirtis – teikti kokybiškas muzikos mokymosi paslaugas.

3.2. Muzikos mokyklų programų analizė

Muzikos mokyklų veikla organizuojama remiantis programiniais reikalavimais muzikos mokykloms. Šiuo metu muzikos mokyklose galioja aukščiau minėtas dokumentas, reglamentuojantis jų veiklą (Muzikos mokyklų programiniai reikalavimai, Įs. Nr. 986, 2002). Jame teigiama, kad *muzikos mokykla* – specializuota įtaiga, vykdanči muzikinio ugdymo programas ir užtikrinanti ugdymo kokybę, galimybę įgyti kompetenciją (t.y. muzikos mokymosi bei mokymosi mokytis kompetenciją.) Analizuojant programinius reikalavimus muzikos mokykloms, derėtų atsižvelgti, kas akcentuojama muzikos pedagogės Krakauskaitės (1995) muzikos programoje.

1 lentelė. **Muzikos programų turinys ir planas vaikų muzikos mokykloms, Krakauskaitė, 1995m.**

Parengiamasis etapas (dveji, treji metai-I klasė)	Elementarių muzikos žinių suvokimas (II-V klasės)	Sąmoningas muzikavimas (VI-IX klasės)
Ritmo uždaviniai	Ritmo uždaviniai	Ritmo uždaviniai
Klausos pratybos	Klausos pratybos	Klausos pratybos
Vokaliniai įgūdžiai	Vokaliniai įgūdžiai	Vokaliniai įgūdžiai
Muzikos klausymas	Muzikos klausymas	Muzikos klausymas

Muzikavimas ir kūryba	Muzikavimas ir kūryba	Muzikavimas ir kūryba
Žaidimai	Diktantas	Diktantas
	Solfedžio	Solfedžio
		Vaizdinės priemonės

Krakauskaitė, kurdama muzikos programas rėmėsi Orffo bei Kodalay muzikos mokymo(si) sistemos principais. Metodinėse pastabose mokytojams autorė pabrėžia teorinių žinių svarbą (Kodalay įtaka): „Klausykime muzikos, kai įtvirtinsime teorines žinias, atkreipdami dėmesį į ritmus, išraiškos priemones, formas ir pan. *Pasolfedžiavę* liaudies melodiją ar kokio nors instrumento kūrinio melodiją, lyginkime ją su tomis pačiomis melodijomis, kai jas dainuoja solistas, choras ar groja instrumentai“ (Krakauskaitė, 1995, p.9). Čia pat, pedagogė siūlo *muzikavimą* įvairaus tembro instrumentais (Orffo įtaka), tačiau prieš tai, vėl gi, reikalinga įtvirtinti teorines žinias (Orffui priešinga). Jaučiamas neatitikimas tarp muzikos programų turinio bei metodinių pastabų mokytojams. Muzikos programų turinyje (1 lentelė.) pedagogė neišskiria *muzikos rašto*, *muzikos literatūros* disciplinų – jos ypač naudingos mokantis teorinių muzikinių žinių. Turinyje ji daugiau akcentuoja *muzikos klausymąsi*, *muzikavimą*, *kūrybą*, *vaizdines priemones*. Taip pat išskiria *solfedžio* discipliną (kuri galėtų apimti *ritmo uždavinius*, *klausos pratybas*, *diktantą* – turinyje nereiktų jų detalizuoti). Todėl galima pastebėti, jog metodinės pastabos mokytojui, Krakauskaitės programose, kurtos atsižvelgiant į Kodalay muzikos mokymo(si) sistemos principus, o muzikos programų turinys – į Orffo.

Muzikos programoje Krakauskaitė neakcentuoja mokymo(si) groti instrumentu. Tačiau galima manyti, jog sausų žinių išskėlimas į priekį mokantis muzikos lemia ir sausą technikos mokymą(si) atliekant muzikos kūrinių.

Muzikos mokyklų programiniai reikalavimai (2002), priešingai nei Krakauskaitės (1995) muzikos programa, akcentuoja tik grojimą instrumentu. Kitas disciplinas mokiniai gali rinktis savo nuožiūra. Programiniai reikalavimai daugiau rekomendacinio pobūdžio. Jų paskirtis – sudaryti sąlygas muzikos mokyklos bendruomenės kūrybinei veiklai „plėtojant demokratinius santykius, tenkinant moksleivių ugdymosi, gabumų ir kūrybiškumo atskleidimo, saviraiškos poreikius, suteikiant meninę brandą, laiduojant ugdymo tęstinumą meno profilio įstaigose“ (p. 1). Reikalavimai taip pat laiduoja šalyje veikiančio muzikos mokyklų tinklo vienovę, ugdymo programų pasiūlą, jų kokybės priežiūrą, galimybę pasirinkti, modeliuoti ir keisti muzikavimo sritį, rengti nacionalinio lygmens mokymo priemones.

2 lentelė. **Pavyzdiniai muzikos mokyklos ugdymo planai (ankstyvojo, pradinio, pagrindinio muzikavimo programoms).**

Ankstyvojo muzikinio ugdymo programa (vieneri, dveji metai/pamokų sk. min-2, max-4)	Pradinio muzikavimo programa (treji metai/pamokų sk. min-5, max-8)	Pagrindinio muzikavimo programa (ketveri metai/pamokų sk. min-5, max-9)
Integruotas muzikos instrumento, rašto ir kultūros pažinimas	Muzikos instrumentas (dainavimas)	Muzikos instrumentas (dainavimas)
	Muzikos rašto ir kultūros pažinimas	Solfedžio
	Antrasis instrumentas	Antrasis instrumentas
	Laisvai pasirenkami dalykai	Laisvai pasirenkami dalykai
	Chorinis dainavimas	Chorinis dainavimas
	Ansambliais muzikavimas	Ansamblinis muzikavimas
		Muzikos istorija

Moksleiviams, norintiems mokytis ir baigti muzikos mokyklas privalu išeiti pradinio bei pagrindinio muzikavimo programas. Ankstyvojo muzikinio ugdymo programa nėra privaloma.

Pradinės muzikavimo programos tikslas – mokymasis groti pasirinktu instrumentu arba dainuoti (pasirinkus dainavimą rekomenduojama rinktis papildomą instrumentą).

Pagrindinė muzikavimo programos tikslas – toliau plėtoti muzikavimo, instrumento technologijos pažinimo ir muzikinės saviraiškos galimybes (galima keisti muzikos instrumentą).

Rekomenduojami laisvai pasirenkami specializuoti muzikinio ugdymo dalykai: *ritmika* (pirmaisiais pradinio muzikavimo programos metais), *improvizacija*, *harmonija* (pagrindinio muzikavimo programoje), *solinis dainavimas* (instrumentinį muzikavimą pasirinkusiems moksleiviams).

Visus kitus muzikos mokymosi dalykus (solfedžio, muzikos istorijos/teorijos, ansamblinio muzikavimo, chorinio dainavimo ir pan.) ugdytiniai turi galimybę rinktis savo nuožiūra, pagal mokytojų sukurtas atitinkamas programas. Programiniuose reikalavimuose muzikos mokytojams rekomenduojama naudotis pavyzdiniais muzikos mokyklos ugdymo planais (2, 3 lentelės).

Greta pradinio ir pagrindinio muzikavimo programų planų, reikalavimuose išskirtos muzikos mėgėjų ugdymo programos; chorinės mokyklos programa; kryptingas muzikinis ugdymas meno kolektyvuose, trumpalaikės ir ilgalaikės kryptingo meninio(muzikinio) ugdymo programos. Skiriamos gambiausiems moksleiviams atsižvelgiant į jų pageidavimus, savivaldybės bendruomenės poreikius ir meninio ugdymo tradicijas.

3 lentelė. Pavyzdiniai ugdymo planai papildomoms programoms.

Muzikos mėgėjų ugdymo programa (vieneri-ketveri metai/pamokų sk.per sav.min.-3, max-5)	Kryptinga s muzikinis ugdymas meno kolektyvuose (vieneri-dveji metai/pamokų sk. min.-2, max.-4)	Pradini o chorinio dainavimo programa (1-3 mokymosi metai/pamokų sk. min.-5, max.-8)	Pagrindinio chorinio dainavimo programa (1-4 mokymosi metai/pamokų sk. min.-5, max.-9)	Trumpala ikės ir ilgalaikės kryptingo meninio ugdymo programos (pamokų sk.per sav. 1-2)
Muzikos instrumentas	Atskirų choro arba orkestro grupių (instrumentų) repeticijos	Choras	Choras	Ansamblis
Muzikos rašto ir kultūros pažinimas	Jungtinės orkestro arba choro repeticijos	Muzikos rašto ir kultūros pažinimas	Solfedis	Koncertinė programa
Meninė praktika(choras, orkestras)		Muzikos instrumentas	Muzikos instrumentas	Pasirengimas konkursui
Laisvai pasirenkami dalykai		Antrasis instrumentas	Antrasis instrumentas	Akomponavimas, kompozicija, aranžuotė
		Meninė praktika (choras, ansamblis)	Meninė praktika (choras, ansamblis)	Dirigavimas
		Laisvai pasirenkami dalykai	Laisvai pasirenkami dalykai	Skaitymas iš lapo
			Muzikos istorija	Choreografija
				Trečiasis muzikos instrumentas
				Integruotas meninis ar kūrybinis projektas
				Iliustravimas
				Balso lavinimas
		Sceninė raiška		

Kiekviena muzikos mokykla, atsižvelgus į šiuos reikalavimus-rekomendacijas bei į savo regiono bendruomenės poreikius, kuria savarankiškas muzikos mokymo(si) programas. Tokia muzikos mokymosi sistema ypatingai skatina ugdytinio savimoką vadybiniu požiūriu - planuojant, organizuojant, valdant bei įsivertinant savo muzikos mokymosi procesą. Tačiau kyla klausimas, ar muzikos mokyklų bendruomenė, ypač vaikai, geba savarankiškai organizuoti mokymosi procesą. Šiuos programinius reikalavimus kritikuoja Piličiauskas (2008), teigdamas, jog “kilni siekiamybė puoselėti vaiko asmenybę neformalaus muzikinio ugdymo metu kol kas nepakyla aukščiau deklaracijos lygio. Būtinybė optimizuoti neformalaus muzikinio ugdymo turinį ir procesą yra akivaizdi ir neatidėliotina.“ (Piličiauskas, 2008, p. 12).

Išvados

- Teisiniuose dokumentuose muzikos mokyklų veikla nėra detalizuojama. Ji atsiskleidžia neformalaus ugdymo dokumentuose (neformalaus ugdymo reikšmę kintančios visuomenės kontekste pabrėžia LR švietimo gairės, Mokymosi visą gyvenimą koncepcija).
- Siekiant kurti vientisą švietimo erdvę Lietuvoje, muzikos mokyklų (kaip neformalaus ugdymo(si) įstaigų) vieta joje teisiniu požiūriu lygiavertė kitoms ugdymo įstaigoms. Muzikos mokyklų paskirtis – teikti kokybiškas muzikos mokymosi paslaugas.
- Muzikos mokykloms suteikta visiška laisvė kurti savas muzikos mokymosi programas, atsižvelgiant į regiono bendruomenės, individualius ugdytinių poreikius. Viena vertus, tai skatina mokinių dalyvavimą kuriant programas (tokiu būdu galima didinti muzikos mokymosi efektyvumą bei tobulinti vadybinius muzikos mokyklos bendruomenės įgūdžius, įgyti mokymosi mokytis muzikos mokykloje kompetenciją). Kita vertus – kuriant laisvas muzikos programas – kyla grėsmė išlaikyti mokymosi vientisumą (geografiniu požiūriu), ir tokiu būdu teikti kokybiškas muzikos mokymosi paslaugas bei įgyti tą pačią muzikos mokymosi kompetenciją.

4. MUZIKOS MOKYMOŠI KOMPETENCIJŲ ELEMENTAI

Aptarus muzikos mokymosi sistemas (Dalcroze, Gordonas ir kt.); muzikos mokyklų programinius reikalavimus (2002), kuriuose reglamentuojamas moksleivių ugdymosi, gabumų atskleidimo, saviraiškos poreikių tenkinimas, lavinant muzikinius gebėjimus, - kreiptinas dėmesys į šiuos muzikos mokymosi kompetencijų elementus:

- *Audiavimo lavinimas;*
- *Ritmo mokymasis;*
- *Mokymasis intonuoti;*
- *Muzikinės atminties lavinimas;*
- *Muzikos klausymosi įgūdžių lavinimas;*
- *Muzikavimo technikos mokymasis;*
- *Mokymasis emocinės raiškos būdais atlikti muzikinį kūrinį;*
- *Mokymasis muzikuoti grupėse;*
- *Mokymasis improvizuoti, kurti muziką.*

Išvardinti muzikos mokymosi elementai tarpiai susiję vieni su kitais, vieni kitus papildo, perdengia, ir vieni be kitų sunkiai išsivaizduojami. Kaip ir pati muzika, savyje talpinanti ritmą, intonacijas, dermes; ir leidžianti ją suvokti per klausymą, audiavimą, atlikimą bei kūrybą.

Kiekvieną muzikos mokymosi kompetencijos elementą derėtų apibūdinti atskirai, tačiau kyla grėsmė kartotis. Todėl galima pasirinkti vieną iš elementų ir apibūdinti jo ryšį su kitais. Tokiu būdu įrodant šių elementų sąryšį ir tam tikrą jų tarpusavio bendradarbiavimą mokantis muzikos.

Audiavimo lavinimas. Bet koks muzikavimo mokymasis (technikos, emocinė raiškos lavinimas, grupinis muzikavimas, improvizacijos bei kūrybos mokymasis), atliekamas mintyse, skatina kokybiškesnę muzikavimą realybėje. Audiavimo lavinimas klausantis muzikos, lavina ir muzikinę atmintį, ir ritmointonacinius įgūdžius.

Išvados :

- Muzikos mokymąsi sąlygoja šie *muzikos mokymosi kompetencijų elementai*: *audiavimo lavinimas, ritmo mokymasis, mokymasis intonuoti, muzikinės atminties lavinimas, muzikos klausymosi įgūdžių lavinimas (dermės pajautimas), muzikavimo technikos mokymasis, mokymasis emocinės raiškos*

būdais atkkti muzikinį kūrinį, mokymasis muzikuoti grupėse, mokymasis improvizuoti bei kurti muziką.

4.1. Mokėjimo mokytis muzikos mokykloje teorinis modelis

Remiantis išskirtais muzikos mokymosi kompetencijų elementais bei muzikos mokymosi veiksniais, sukurtas mokėjimo mokytis muzikos mokykloje teorinis modelis (žr. 4 lentelė). Modelis kurtas atsižvelgiant ir į muzikos mokymosi sistemas bei programinius muzikos mokyklų reikalavimus.

Modelį sudaro du blokai: *mokymosi mokytis veiksniai* ir *mokymosi kompetencijų elementai*. Pastarasis blokas – tai plačiausia modelio dalis, nes manyta, jog tik šie kompetencijų elementai lemia kokybišką mokėjimą mokytis muzikos mokykloje.

4 lentelė. Mokėjimo mokytis muzikos mokykloje teorinis modelis

MOKĖJIMO MOKYTIS ASPEKTAI	RAIŠKA
<u>I. Mokymosi mokytis veiksniai</u> 1. Mokymosi motyvacija	1.Domėjimasis muzika. 2.Namiškių įtaka mokymosi motyvams. 3.Draugų įtaka mokymosi motyvams. 4.Mokytojo asmenybės vaidmuo mokymosi motyvams.
2. Savarankiško mokymosi planavimas ir organizavimas	1.Savarankiškas muzikos mokymosi planavimas. 2.Mokymosi priemonių/ šaltinių susiradimas. 3.Muzikos mokymosi įsivertinimas.
<u>II. Muzikos mokymosi kompetencijų elementai</u> 1. Audiavimo (mąstymo muzika) lavinimas	1.Muzikos kūrinio atlikimas mintyse (esant fizinei kūrinio išraiškai/klausantis muzikos). 2.Muzikos kūrinio (ar kūrinio fragmentų) atlikimas mintyse kai nėra fizinio garso. 3.Natų skaitymas iš lapo (solmizacija) mintyse . 4.Mokomasi mintyse improvizuoti muzikos kūrinį. 5.Mokomasi mintyse kurti skirtingas melodijas.
2. Ritmo mokymasis	1.Gebėjimas tiksliai atlikti ritmines užduotis. 2.Gebėjimas ritmiškai judėti pagal muziką. 3.Mokymasis ritmiškai atlikti, padainuoti muzikos kūrinį. 4.Mokymasis ritmiškai muzikuoti ansamblyje, orkestre.
3. Mokymasis intonuoti	1.Mokomasi tiksliai intonuoti solfedžiuojant. 2.Dainavimas a capela. 3.Dainavimas duete. 4.Vokalinių įgūdžių raiška pritariant instrumentui.
4. Muzikinės atminties lavinimas	1.Muzikos įsiminimas salygojamas emocijų. 2.Gebėjimas įsiminti muziką per asociacijas, pasitelkiant vaizduotę. 3.Gebėjimas atpažinti muzikos kūrinius. 4.Mokymasis mintinai atlikti muzikos kūrinį.
5. Muzikos klausymosi įgūdžių lavinimas	1.Mokymasis lavinti klausą. 2.Gebėjimas pajusti muzikos kūrinio dermę. 3.Muzikos kūrinio struktūros elementų atpažinimas mokymasis. 4.Skirtingų muzikos epochų stiliaus bruožų bei skirtingų kompozitorių muzikos kūrinių mokymasis klausant muzikos.
6. Muzikavimo technikos mokymasis	1.Mokymasis specialios kvėpavimo technikos atliekant dainą ar grojant pučiamaisiais muzikos instrumentais. 2.Atliekami pirštų lavinimo technikos pratimai. 3.Mokymasis skaityti iš lapo. 4.Rengiamasi konkursinei programai.
7. Mokymasis atlikti kūrinį emocinės raiškos būdais	1.Gebėjimas balso intonacijų stiprumu perteikti dainos nuotaiką. 2.Žvilgsnio/mimikos svarba atliekant muzikos kūrinį. 3.Kūno raiška atliekant muzikos kūrinį. judesys
8. Muzikavimo įgūdžių lavinimas grupėse	1.Mokymasis muzikuoti ansamblyje, orkestre. 2.Mokymasis dainuoti chore. 3.Dalyvavimas meniniuose, kūrybiniuose projektuose. 4.Dalyvavimas koncertinėje veikloje.
9. Mokymasis improvizuoti, kurti muziką	1.Mokymasis improvizuoti skirtingus muzikos kūrinius. 2.Mokymasis improvizuoti skirtingais muzikos instrumentais. 3.Mokymasis kurti muziką savarankiškai. 4.Mokymasis kurti muziką kartu su bendraminčiais. 5.Mokymasis kurti muziką padedant mokytojui. 6.Dalyvavimas kūrybiniuose, meniniuose projektuose.

5. MOKYMOŠI MOKYTIS MUZIKOS MOKYKLOJE TYRIMO REZULTATAI

5.1 Tyrimo organizavimas ir metodika

Tyrimas vyko trimis etapais.

Pirmajame etape – nagrinėtos skirtingos muzikos mokymosi sistemos. Muzikos mokymasis buvo tiriamas filosofiniu, psichologiniu, edukologiniu aspektais. Aptartas teisinis muzikos mokyklų veiklos požiūris. Taip pat buvo analizuojami muzikos mokyklų programiniai reikalavimai ir išskirti pagrindiniai muzikos mokymosi kompetencijų elementai. Šiame etape buvo apibrėžtas tyrimo objektas, suformuluotas tyrimo tikslas ir uždaviniai bei sukurtas teorinis mokėjimo mokytis muzikos mokykloje modelis.

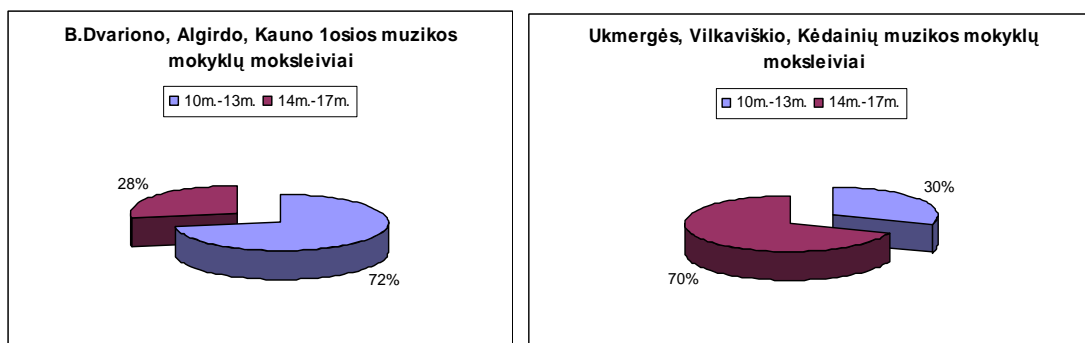
Antrajame etape buvo atliktas tyrimas trijose mažesnių miestelių muzikos mokyklose (Ukmergės, Kėdainių, Vilkaviškio) bei trijose miestų muzikos mokyklose (Dešmtmetėje Balio Dvariono, Algirdo, Kauno 1-ojoje). Moksleiviams buvo išdalinti klausimynai (užpildyta 121 anketa).

Trečiajame etape, remiantis mokslinės literatūros ir atlikto tyrimo analize (naudota EXCEL programa), suformuluotos darbo išvados.

5.2. Tiriamųjų imtis

Siekiant įgyvendinti darbo tikslą bei uždavinius, greta literatūros analizės buvo atliekama apklausa. Tyrime dalyvavo 121 moksleivis. Atliekant apklausą, buvo siekiama apylygio tiriamųjų pasiskirstymo pagal gyvenamą vietą. Todėl iš Kėdainių muzikos mokyklos apklausoje dalyvavo 22 moksleiviai, iš Ukmergės – 21, iš Vilkaviškio – 20, iš Balio Dvariono – 20, iš Algirdo – 19, iš Kauno 1-osios – 19 moksleivių.

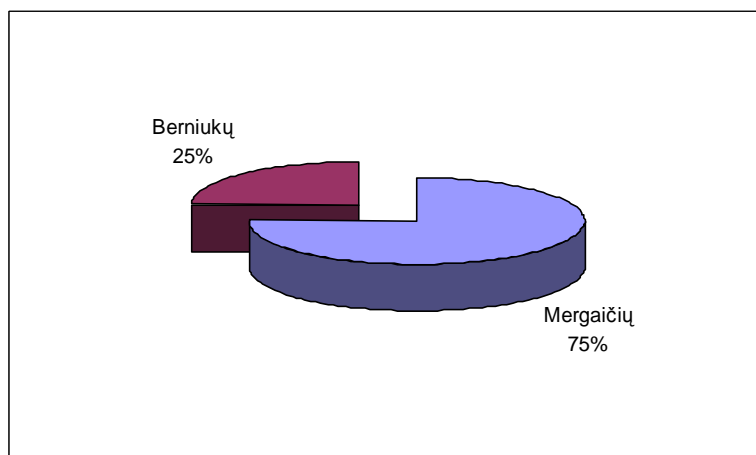
Tyrimo metu buvo pasidomėta kokio amžiaus moksleiviai dalyvauja apklausoje.

1 pav. Moksleivių amžiaus grupės pagal gyvenamą vietą

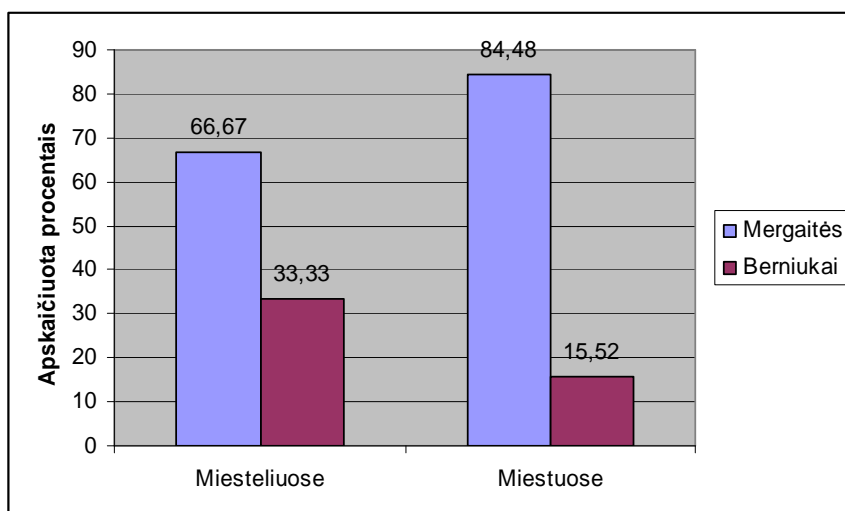
Kaip matome (ž. 1 pav.), mažesniuose miesteliuose tiriamųjų amžius vyresnis nei moksleivių iš didesnių miestų. Mažesniuose miesteliuose, moksleivių amžiaus grupę nuo 14 iki 17 metų sudaro 70proc., o didesniuose – vos 28proc.

Pagal lytį tiriamieji pasiskirstė taip:

2 pav. Moksleivių pasiskirstymas pagal lytį

Didžiausia dalis tiriamųjų – 75proc. yra mergaičių. Berniukai sudaro ketvirtadalį tiriamųjų – 25proc.

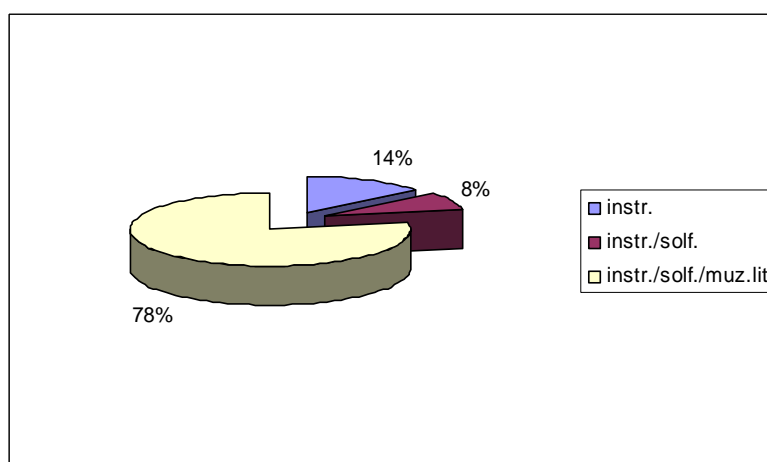

3pav. Moksleivių pasiskirstymas pagal lytį atsižvelgiant į gyvenamą vietą

Moksleivių pasiskirstymo pagal lytį skirtumas mažiau atitolęs miestelių muzikos mokyklose (mergaičių 66,67 proc., berniukų 33,33 proc.). Miestų muzikos mokyklose tiriamųjų pasiskirstymas pagal lytį skiriasi daugiau (mergaičių 84,48 proc, berniukų 15,52 proc.).

5.3. Muzikos mokymosi disciplinos

Muzikos mokyklų programiniuose reikalavimuose nurodyta, jog moksleiviams privaloma mokytis instrumento dalyko. Visos kitos disciplinos muzikos mokyklose yra laisvai pasirenkamos. Tačiau tyrimų rezultatai parodė, jog muzikos mokyklose vyrauja tradicinė mokymosi sistema, kuomet mokomasi trijų pagrindinių disciplinų - *instrumento (arba dainavimo)*, *solfedžio*, *muzikos literatūros* (ž. 4 pav.).

4pav. Mokomieji dalykai

Pagrindinę muzikos mokyklų programą – mokytiis groti instrumentu (dainuoti) yra pasirinkę 14proc. visų apklaustųjų. 8proc. moksleivių, greta instrumento - pasirinkę solfedžio discipliną. Ir net 78proc. apklaustųjų mokosi instrumento (dainavimo) dalyko, solfedžio bei muzikos literatūros disciplinų. Taip pat, atliekant tyrimą buvo domėtasi kokiais instrumentais groja moksleiviai.

Dominuojantys instrumentai, kuriais moksleiviai renkasi groti muzikos mokyklose (5. lentelė):

- *Fortepijonas (105 moksleiviai – 86,78proc.)*
- *Gitara (41 moksleivis – 33,88proc.)*
- *Vokalas/dainavimas (44 moksleiviai – 36,36proc.)*

Nustatyta, jog mokymąsi groti fortepijonu moksleiviai pasirinkę tolygiai visose muzikos mokyklose (Ukmergėje 19 moksleivių, Vilkaviškyje – 17, Kėdainiuose – 11 (dar 5 moksleiviai mokosi groti el.pianinu), B.Dvariono – 20, Algirdo ir Kauno 1osios muzikos mokyklose po 19 moksleivių).

5 lentelė. Instrumentai, kuriais groja moksleiviai

Instrumentai	Ukmergės muzikos mokyklos moksleiviai skaičiais	Vilkaviškio muzikos mokyklos moksleiviai skaičiais	Kėdainių muzikos mokyklos moksleiviai skaičiais	Dešimtmetė B.Dvariono muzikos mokyklos moksleiviai skaičiais	Algirdo muzikos mokyklos moksleiviai skaičiais	Kauno 1osios muzikos mokyklos moksleiviai skaičiais
Fortepijonas	19	17	11	20	19	19
El. Pianinas			5	2	1	
Gitara	7	9	12	3	6	4
Akordeonas	2	12	5	1	1	
Būgnai	2	2		1		
Trimitas	3		1			
Saksofonas		1				
Fleita		1	2	1		
Klarnetas			2			
Smuikas	1	1	2		2	
Vokalas	5			15	13	11
Dūdelė	1		1	1		3
Kanklės		2	1			

Birbynė		1				1
Lūpinė armonikėlė			1		1	

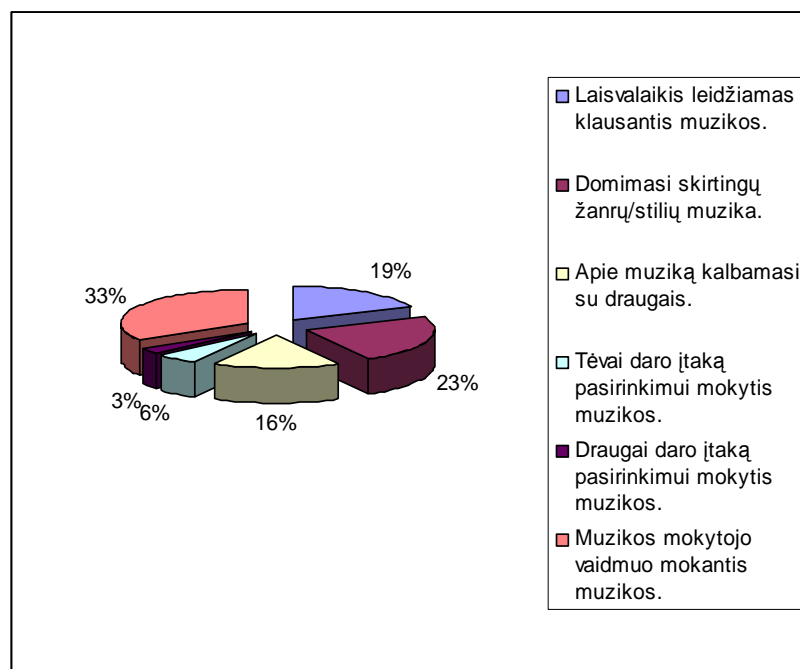
Tyrimo metu taip pat nustatyta, jog gitara daugiausiai mokosi groti moksleiviai iš Kėdainių (12 moksleivių) bei Vilkaviškio (9 moksleiviai) muzikos mokyklų. Didžiausias skaičius moksleivių, grojančių akordeonu priklauso Vilkaviškio muzikos mokyklai (12 moksleivių). Dainuoti daugiau mokosi moksleiviai iš didesnių miestų muzikos mokyklų (B.Dvariono, Algirdo, Kauno 1oje).

5.4. Mokymosi mokyti muzikos mokykloje veiksniai

5.4.1. Mokymosi muzikos mokykloje motyvacija

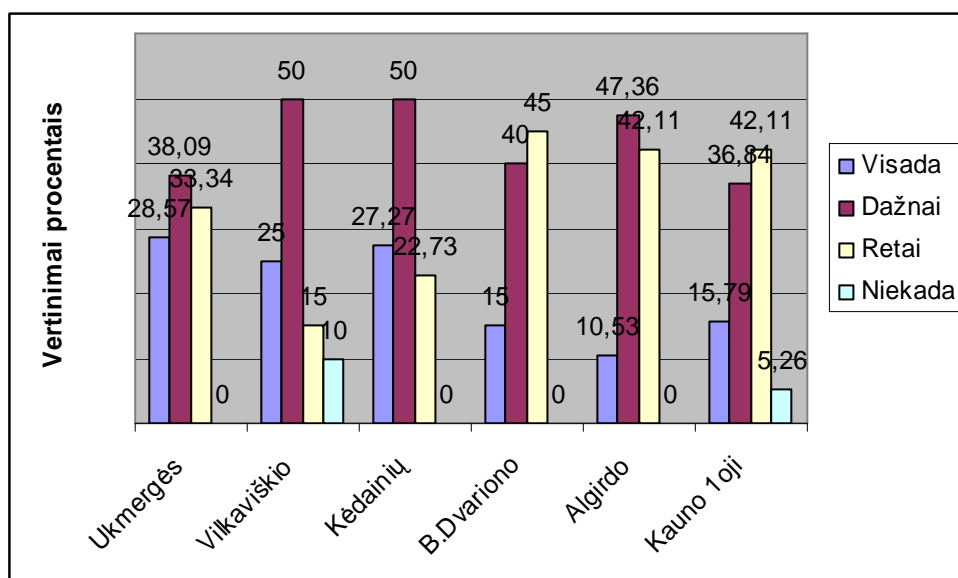
Mokymasis muzikos mokykloje nėra privaloma veikla, todėl svarbu žinoti muzikos mokymosi motyvus, kokie veiksniai daro didžiausią įtaką muzikos mokymuisi (5pav.).

Atlikus tyrimą paaiškėjo, jog mokymosi motyvacijai svarbus mokytojo vaidmuo (33proc.) bei moksleivių domėjimasis muzika (23proc.). 19proc. apklaustųjų atsakė, jog laisvalaikį visada leidžia klausydamiesi muzikos, 16proc. moksleivių apie muziką kalbasi su draugais. Tačiau draugų įtaka mokantis muzikos, kaip parodė tyrimo rezultatai - nereikšminga (3proc.). Tėvų įtaka mokantis muzikos taip pat ne ką didesnė (6proc.).

5 pav. Muzikos mokymosi motyvai

Domėjimasis muzika, kaip vidinis muzikos mokymosi motyvas skirtingai išreiškta atsižvelgiant į skirtingų muzikos mokyklų moksleivių nuomones (ž. 6pav.). Tyrimo rezultatai parodė, kad Ukmergės muzikos mokyklos moksleiviai domisi muzika: *visada* – 28,57proc. apklaustųjų, *dažnai* – 38,09proc., *retai* – 33,34proc., *niekada* – 0proc. Vilkaviškio – *visada* atsakė 25proc., *dažnai* – 50proc., *retai* – 15proc., *niekada* – 10proc.. Kėdainių muzikos mokyklos auklėtiniai *visada* atsakė 27,27proc, *dažnai* – 50proc., *retai* – 22,73proc., *niekada* – 0proc.. Dešimtmetės Balio Dvariono muzikos mokyklos moksleiviai *visada* atsakė 15proc, *dažnai* – 40proc., *retai* – 45proc., *niekada* – 0proc. Algirdo muzikos mokyklos moksleivių atsakymai tokie: *visada* – 10,53proc., *dažnai* – 47,36proc., *retai* – 42,11proc., *niekada* – 0proc.. Kauno 1osios muzikos mokyklos auklėtiniai *visada* atsakė 15,79proc., *dažnai* – 36,84proc., *retai* – 42,11proc., *niekada* – 5,26proc.

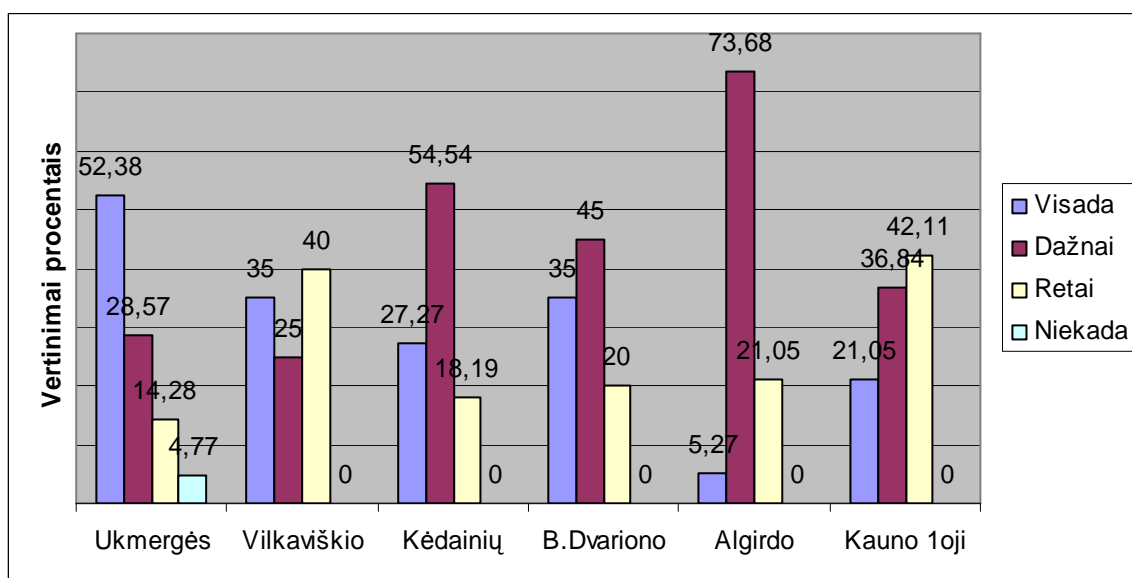

6 pav. **Domėjimasis muzika**

Kaip matome, domėjimasis muzika labiau išreikštas moksleivių iš mažesnių miestelių. Tam įtakos turi moksleivių amžius. Tyrime dalyvavę moksleiviai iš muzikos mokyklų esančių mažesniuose miesteliuose priklauso vyresnei moksleivių grupei. Kita vertus, tarp Vilkaviškio muzikos mokyklos auklėtinių yra net 10 proc. pasisakiusių, jog niekada nesidomi muzika.

Sekantis muzikos mokymosi motyvo aspektas (išorinis muzikos mokymosi motyvas) – muzikos mokytojo asmenybė. Stipriausiai šis aspektas atskleistas moksleivių iš mažesnių miestelių. Ukmergės muzikos mokyklos moksleivių atsakymų rezultatai tokie: muzikos mokytojo vaidmuo mokantis muzikos svarbus *visada* – atsakė 52,38 proc., *dažnai* 28,57 proc., *retai* 14,28 proc., *niekada* 4,77 proc. Tai vienintelė muzikos mokykla, kurioje 4,77 proc. apklaustųjų mokytojo

vaidmuo visai nesvarbus mokantis muzikos. Tačiau ir vienintelė mokykla, kurios moksleiviams muzikos mokytojo vaidmuo mokantis muzikos svarbus visada. Vilkaviškio muzikos mokyklos auklėtiniams mokytojo vaidmuo svarbus *visada* atsakė 35 proc., *dažnai* 25 proc., *retai* 40 proc., *niekada* 0 proc.. Kėdainių muzikos mokyklos auklėtinių nuomonė apie mokytojo svarbą mokantis muzikos – svarbu *visada* atsakė 27,27 proc., *dažnai* 54,54 proc., *retai* 18,19 proc., *niekada* 0 proc. B.Dvariono muzikos mokyklos auklėtiniams mokytojas svarbus *visada* atsakė 35 proc., *dažnai* 45 proc., *retai* 20 proc., *niekada* 0 proc.. Algirdo muzikos mokyklos moksleiviams muzikos mokytojo vaidmuo svarbus *visada* 5,27 proc., *dažnai* 73,68 proc., *retai* 21,05 proc., *niekada* 0 proc.. Kauno 1osios muzikos mokyklos moksleivių nuomonė apie muzikos mokytoją panaši į Vilkaviškio muzikos mokyklos moksleivių nuomonę: *visada* atsakė 21,05 proc. apklaustųjų, *dažnai* 36,84 proc., *retai* 42,11 proc., *niekada* 0 proc.

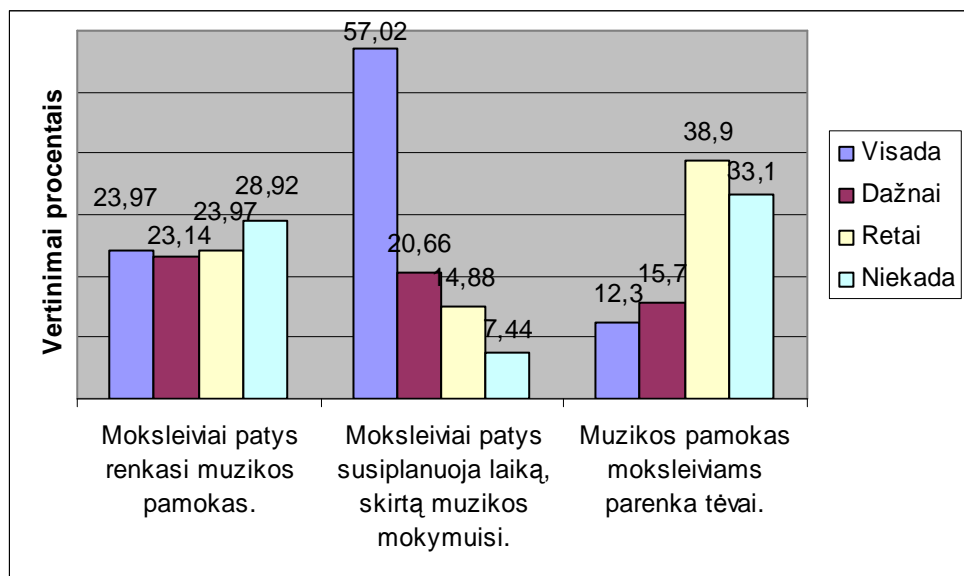
7 pav. Muzikos mokytojo vaidmuo mokantis muzikos

Atlikus tyrimą paaiškėjo, jog moksleiviai muzikos mokosi daugiausiai savo noru, skatinami vidinių motyvų (domėjimusi muzika). Taip pat moksleiviams svarbus muzikos mokytojo vaidmuo mokantis muzikos. Čia derėtų pabrėžti, jog mokymasis muzikos mokykloje didesnę laiko dalį vyksta dalyvaujant vienam ugdytojui ir vienam udytiniui (instrumento dalykas yra privalomas mokantis muzikos mokykloje).

5.4.2. Savarankiškas muzikos mokymosi planavimas bei organizavimas

Savarankiškas muzikos mokymosi planavimas bei organizavimas – svarbūs mokėjimo mokytis muzikos mokykloje veiksniai.

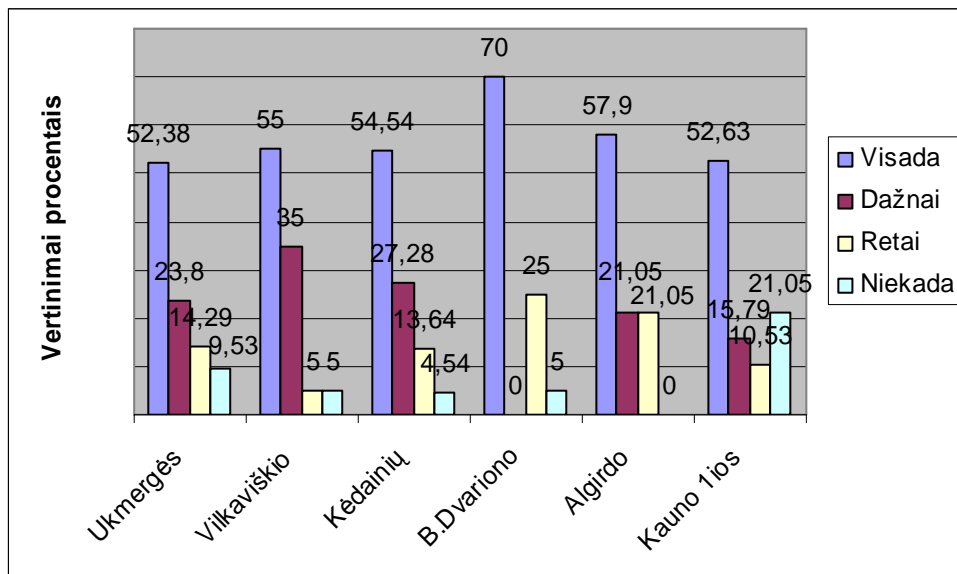
Moksleiviai dažniausiai patys savarankiškai susiplanuoja muzikos mokymosi laiką (*visada* 57,02 proc., *dažnai* 20,66 proc., *retai* 14,88 proc., *niekada* 7,44 proc.). Muzikos pamokas moksleiviai patys renkasi rečiau (*visada* - 23,97 proc., *dažnai* - 23,14 proc., *retai* - 23,97 proc., *niekada* -28,92 proc.). Tėvų įtaka renkantis muzikos pamokas taip pat nedidelė (*visada* - 12,3proc., *dažnai* - 15,7 proc., *retai* - 38,9 proc., *niekada* - 33,1 proc.). Galima manyti, jog didžiausia įtaka pamokų pasirinkimui yra daroma pačios muzikos mokyklos pasiūlos (kaip minėta ankčiau, muzikos mokyklose vyrauja iš anksto numatytos tradicinės disciplinos). Remiantis tyrimo rezultatais apie mokymosi motyvaciją, galima teigti, jog ir mokytojo vaidmuo siūlant muzikos pamokas moksleiviams yra tikėtinas.

8 pav. Muzikos mokymosi planavimas

Lyginant atskiras muzikos mokyklas nustatyta, jog savarankiškas muzikos mokymosi planavimas dominuoja visų muzikos mokyklų moksleivių atsakymuose. Net 70 proc. moksleivių iš B.Dvariono muzikos mokyklos mokymąsi planuoja savarankiškai *visada*. Kauno 1-oji muzikos mokykla išsiskiria tuo, kad 21,05 proc. apklaustųjų *niekada* neplanuoja muzikos mokymosi savarankiškai. Likusių muzikos mokyklų moksleivių atsakymai panašūs, jie mokymosi laiką dažnai susiplanuoja savarankiškai. Ukmergės muzikos mokyklos moksleiviai mokymąsi susiplanuoja *visada* - 52,38 proc., *niekada* - 9,53 proc. Vilkaviškio: *visada* - 55 proc., *niekada* - 5 proc. Kėdainių : *visada* - 54,54 proc., *niekada* - 4,54 proc. Tarp tirtų Algirdo muzikos mokyklos moksleivių nėra

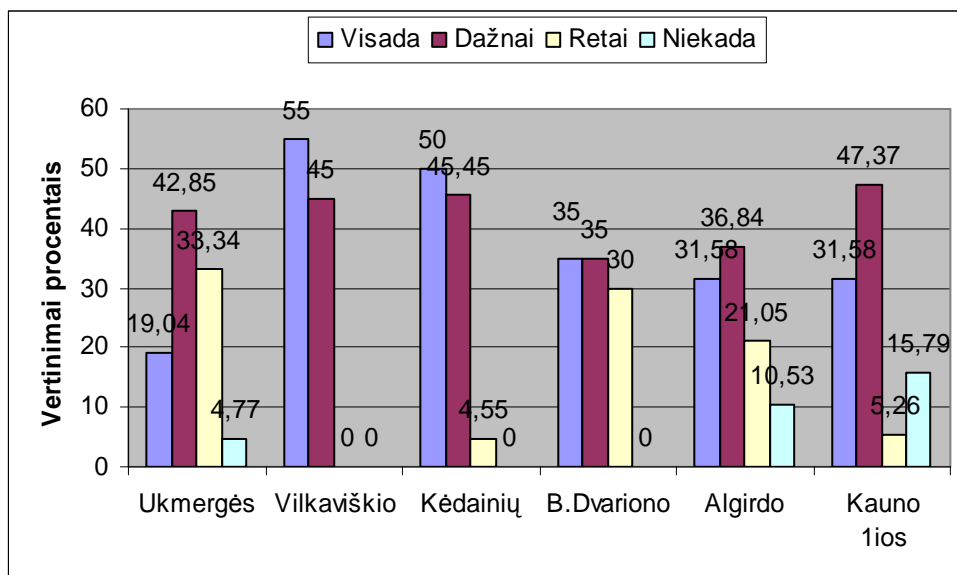
tokių, kurie patys savarankiškai nesiplanuotų muzikos mokymosi – *visada* mokymosi laiką patys planuojasi 57,9 proc. apklaustųjų.

9 pav. **Muzikos mokymosi planavimas skirtingose muzikos mokyklose**

Apibendrinus galima teigti, jog tirtų muzikos mokyklų moksleiviai geba savarankiškai planuoti savo muzikos mokymosi laiką.

Muzikos mokymosi specifinis bruožas - savarankiškas mokymasis groti instrumentu (lavinant techninius muzikavimo įgūdžius) - ilgą laiką dominavo mokantis muzikos mokykloje (Piličiauskas, 1998). Tyrimas parodė, kad mokymasis groti namuose vis dar būdingas muzikos mokyklų moksleiviams. Tačiau kyla klausimas, ar moksleiviams toks mokymosi būdas yra aktualus? Nes tyrimų rezultatai rodo, jog mokiniai ypač pasyviai dalyvauja koncertinėje/ konkursinėje veikloje, kuriai pasiruošti būtinas didelis savarankiško mokymosi groti dėmesys (ž. 27, 31 pav.).

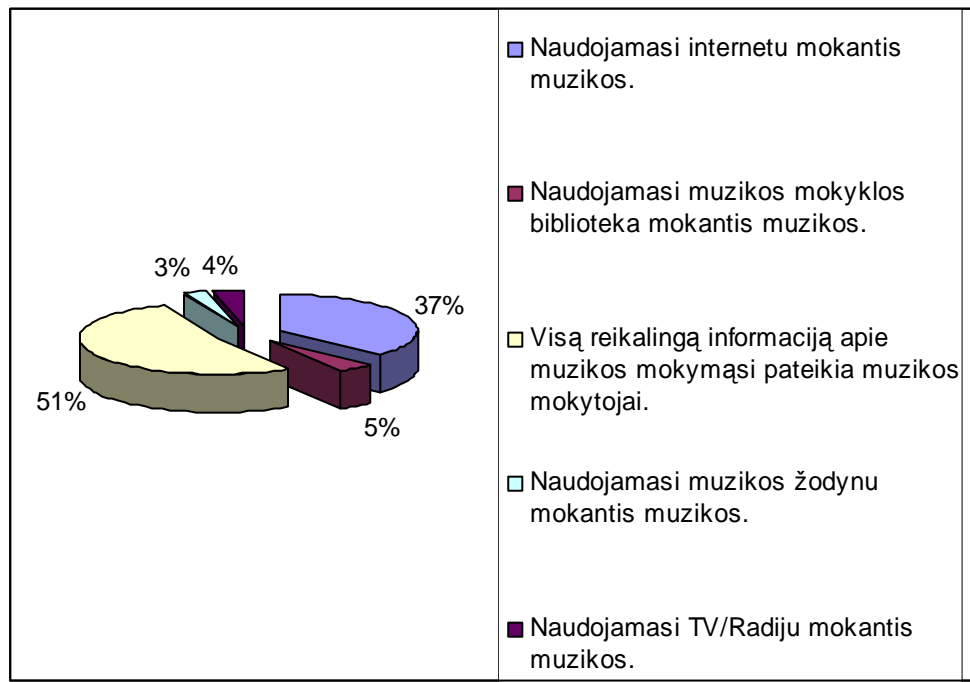

10 pav. Savarankiškas mokymasis groti instrumentu

Tyrimo rezultatai parodė, kad savarankiškam mokymuisi groti instrumentu didžiausią dėmesį skiria Vilkaviškio muzikos mokyklos auklėtiniai (*visada* 55 proc., *dažnai* 45 proc., *retai* 0proc., *niekada* 0 proc.) bei Kėdainių muzikos mokyklos moksleiviai (*visada* 50 proc., *dažnai* 45,45 proc., *retai* 4,55 proc., *niekada* 0 proc.).

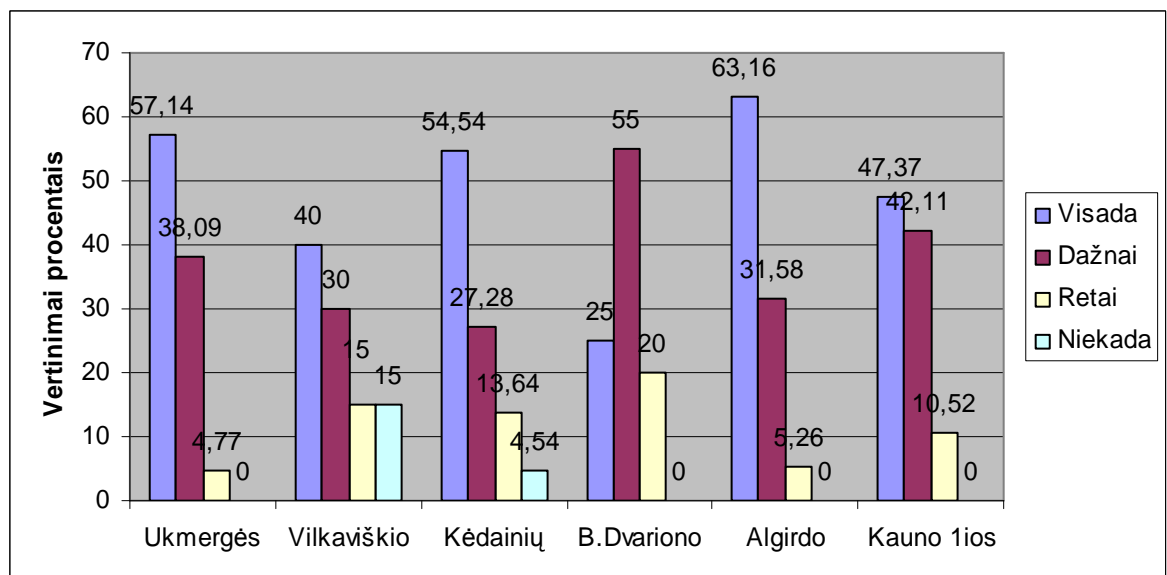
Mokėjimui mokytis muzikos mokykloje reikalinga ne tik planuoti mokymąsi, bet taip pat jį ir organizuoti (susirasti mokymosi šaltinius).

Tyrimo rezultatai parodė, kad muzikos mokymąsi dažnai organizuoja mokytojas (51 proc.). Ieškodami informacijos reikalingos muzikos mokymuisi (muzikos klausymuisi), moksleiviai dažnai pasitelkia internetą (37 proc.). Tačiau muzikos mokyklų auklėtiniai beveik visai nesinauja tokiais informacijos šaltiniais kaip muzikos terminų žodynas (3 proc.), TV/Radiju (4 proc.) bei muzikos mokyklos biblioteka (5 proc.).

11 pav. **Muzikos mokymosi organizavimas. Šaltinių susiradimas.**

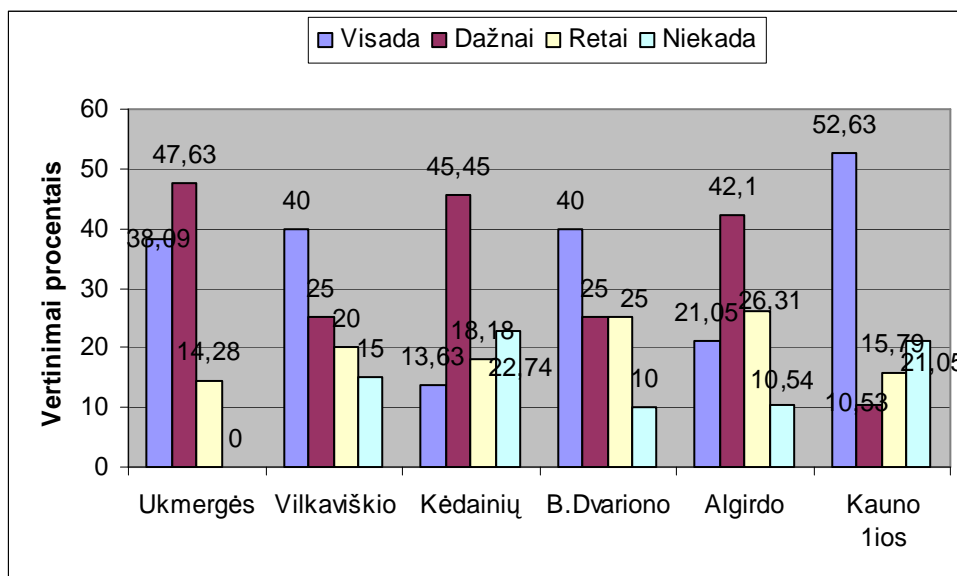
Žinant muzikos mokytojo svarbą mokantis muzikos (ž. 7 pav.) ir, pastebint, jog moksleiviai dažnai pasitelkia internetą mokydami muzikos, rekomenduojama moksleiviams kalbėtis su mokytojais apie informaciją, susirastą internetinėje erdvėje.

12 pav. **Informacijos šaltinius pateikia mokytojas**

Iš apklausų atsakymų paaiškėjo, kad beveik visą informaciją reikalingą muzikos mokymuisi pateikia mokytojai. Vėl gi tai rodo, kad moksleiviams reiktų daugiau dėmesio skirti pokalbiams su mokytojais apie muzikinę informaciją, kurią jie patys susieško – tokiu būdu atskleisti

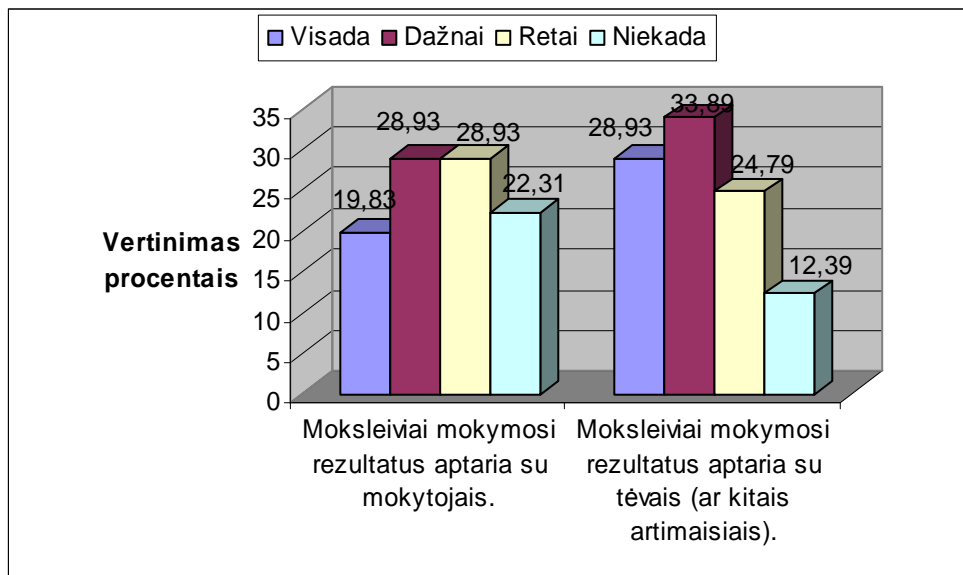
mokytojams, kas jiems **aktuali** muzikos mokymesi šiandien. Vienkryptis muzikos mokytojų mokymosi šaltinių pateikimas moksleiviams, rodo bendradarbiavimo tarp ugdytojų ir ugdytinių stoką. Šiuo požiūriu ir patys moksleiviai turėtų rodyti iniciatyvą bendradarbiaujant su mokytojais, o mokytojai savo ruožtu turėtų sudaryti palankias muzikinio bendradarbiavimo sąlygas.

13 pav. Naudojimasis internetu mokantis muzikos

Kaip rodo gauti duomenys, daugiau nei pusė apklausoje dalyvavusiųjų naudojami internetu, kai mokosi muzikos. Kauno 1-osios muzikos mokyklos moksleiviai *visada* atsakė net 52,63 proc., *niekada* – 21,05 proc. Daugiausiai internetu naudojami Ukmergės muzikos mokyklos moksleiviai (*visada* atsakė 38,09 proc., *dažnai* – 47,63 proc., *retai* – 14,28 proc., *niekada* – 0 proc.).

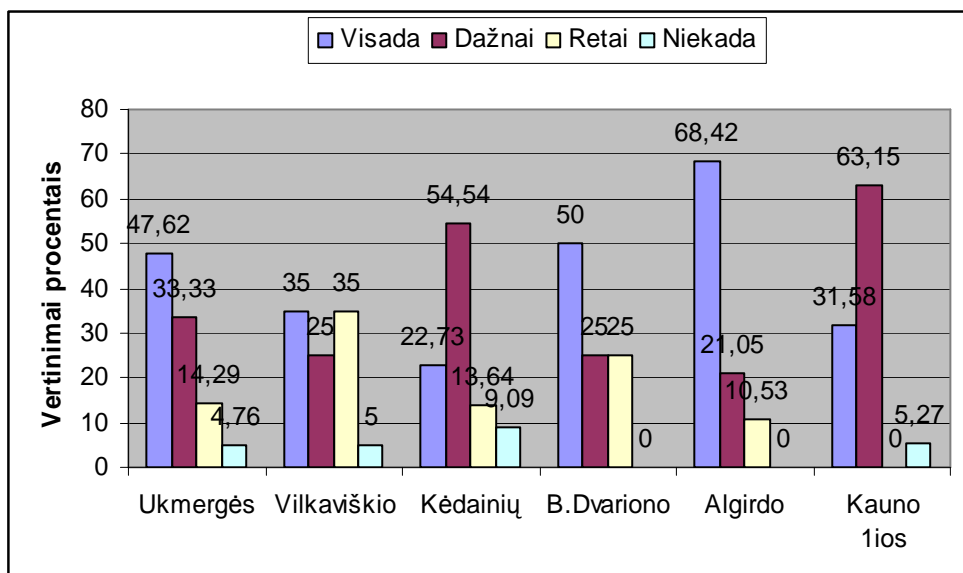
Siekiant išsiaiškinti savarankiško muzikos mokymosi planavimo bei organizavimo klausimus, buvo pasidomėta, kaip dažnai moksleiviai savo rezultatus aptaria su mokytojais, tėvais ar kitais artimaisiais, taip pat domėtasi, kaip moksleiviai vertina savo muzikos mokymosi rezultatus.

14 pav. **Muzikos mokymosi rezultatų aptarimas**

Dauguma moksleivių retai aptaria savo mokymosi rezultatus su mokytojais (*visada* atsakė 19,83 proc., *dažnai* - 28,93 proc., *retai* - 28,93 proc., *niekada* - 22,31 proc.). Šiek tiek dažniau rezultatus moksleiviai aptaria su tėvais (*visada* atsakė 28,93 proc., *dažnai* - 33,89 proc., *retai* - 24,79 proc., *niekada* - 12,39 proc.).

Planuojant ir organizuojant muzikos mokymąsi svarbus tampa savęs vertinimas. O tam tikslui pasiekti, mokymosi rezultatus būtina aptarti su mokytojais.

15 pav. **Moksleiviai patenkinti savo muzikos mokymosi rezultatais**

Atlikto tyrimo duomenys rodo, kad muzikos mokymosi rezultatais daugiau patenkinti moksleiviai iš didesnių miestų muzikos mokyklų. Algirdo muzikos mokyklos auklėtiniai patenkinti

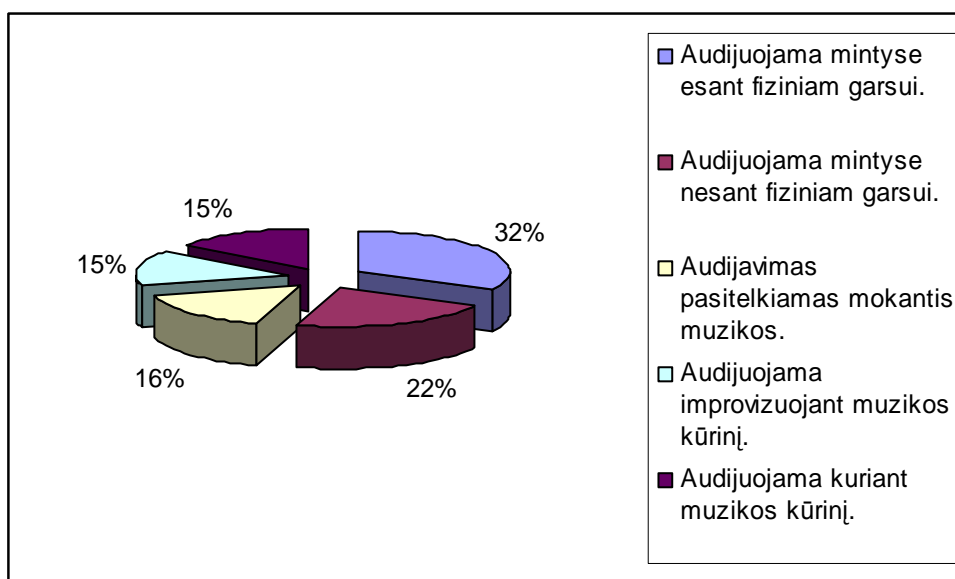
savo mokymosi rezultatais *visada* atsakė 68,42 proc., 21,05 proc. – *dažnai*, 10,53 proc. – *retai*. Visiškai nepatenkintų savo muzikos mokymosi rezultatais šioje mokykloje, kaip ir B.Dariono – nėra. Prasčiausiai savo muzikos mokymosi rezultatus vertina Vilkaviškio muzikos mokyklos moksleiviai: 35 proc. moksleivių *visada* patenkinti savo mokymosi rezultatais, 25 proc. – *dažnai*, 35 proc. – *retai*, 5 proc. – *niekada*.

Apibendrinus galima teigti, jog dauguma moksleivių teigiamai vertina savo muzikos mokymosi rezultatus. Tai lemia savarankišką muzikos mokymosi planavimą. Tačiau iš apklausų matyti, kad muzikos mokymąsi organizuoja mokytojai, bet moksleiviai mažai linkę aptarti mokymosi rezultatus su jais. Šis pastebėjimas rodo bendradarbiavimo tarp udytojų ir ugdytinių stoką.

5.5. Muzikos mokymosi kompetencijų elementai

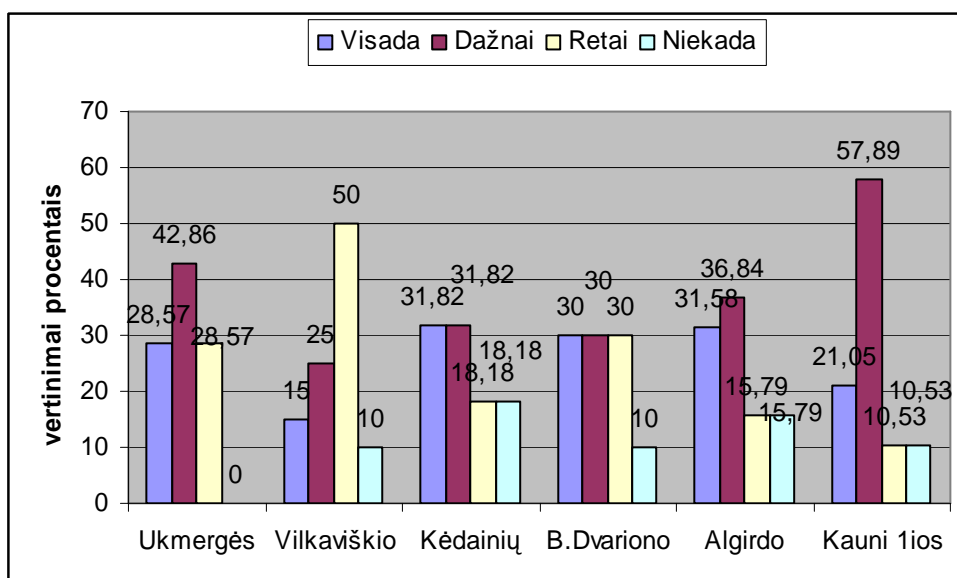
5.5.1. Audiavimo lavinimas

Audiavimo terminas muzikos mokyklose tarp mokinių nėra vartojamas (dažniau kalbama apie vidinę klausą, ji yra kaip sąlyga audijuoti). Audiavimas (mąstymas muzika) – vienas svarbiausių muzikos mokymosi kompetencijų elementų. Efektingiausi audiavimo lavinimo būdai: 1) dėmesingas muzikos klausymasis bei 2) mokymasis groti (dainuoti).

16 pav. Mokymasis audijuoti

Tyrimas parodė, kad dažniausiai audijuojama esant fiziniam garsui (32 proc.), šiek tiek rečiau nesant fizinio garso (22 proc.). Kūrybai bei improvizacijai audiavimo būdu moksleiviai skiria nemažai dėmesio (po 15 proc.), žinant, jog muzikos mokykloje to nesimokoma (atliekant tyrimą buvo domėtasi, kokias muzikos disciplinas moksleiviai lanko). 16 proc. apklaustųjų audiuoja muzikos mokymosi procese. Atsižvelgus į moksleivių iniciatyvą mokytis improvizuoti ir kurti muziką (ž. 32, 34 pav.) galima manyti, jog mintyse dažnai kuriama muzika nerealizuojama muzikos mokymosi procese. Vadinasi, muzikos mokyklose derėtų įvesti muzikos kūrybos ir improvizacijos disciplinas, idant sudaryti visapusiškas muzikos mokymosi galimybes moksleiviams; kad moksleiviai lavintųsi muzikinius gebėjimus, panaudodami audiavimo – muzikinio mąstymo galimybes, ir tokiu būdu, lavintų patį audiavimą.

17 pav. Audijuojama mokantis muzikuoti

Tyrimais nustatyta, jog audiavimą mažiausiai lavina Vilkaviškio muzikos mokyklos vaikai (*visada* -15 proc., *dažnai* – 25 proc., *retai* – 50 proc., *niekada* – 10 proc.). Šiek tiek daugiau audiuoja likusių muzikos mokyklų moksleiviai: Kėdainių (*visada* - 31,82 proc., *dažnai* - 31,82 proc., *retai* - 18,18 proc., *niekada* - 18,18 proc.), B.Dvariono (*visada* – 30 proc., *dažnai* – 30 proc., *retai* – 30 proc., *niekada* – 10 proc.), Algirdo (*visada* - 31,58 proc., *dažnai* - 36,84 proc., *retai* - 15,79 proc., *niekada* - 15,79 proc.), Ukmergės (*visada* - 28,57 proc., *dažnai* - 42,86 proc., *retai* - 28,57 proc., *niekada* – 0 proc.) bei Kauno 1osios (*visada* - 21,05 proc., *dažnai* - 57,89 proc., *retai* - 10,53 proc., *niekada* - 10,53 proc.).

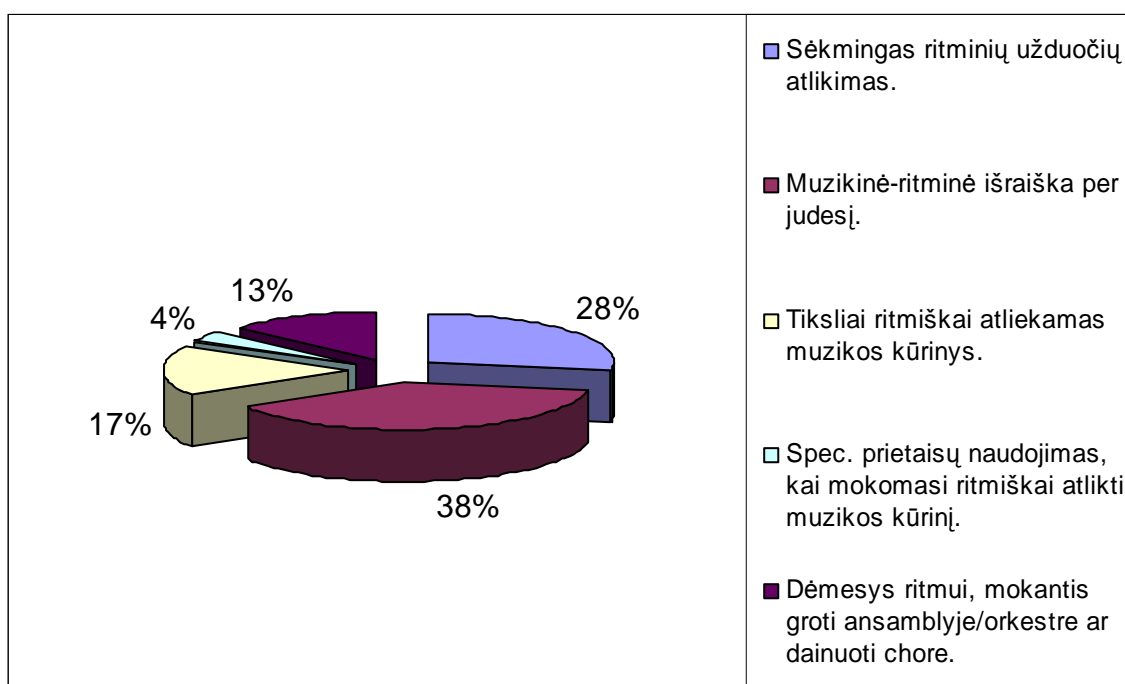
Tyrimo duomenys parodė, jog moksleiviai daugiau audiuoja savarankiškai, laisva forma. Sąmoningas audiavimo lavinimas muzikos mokyklose neakcentuojamas. Todėl, šis kompetencijos

elementas mokantis muzikos, galima teigti, nėra būdingas tirtiems moksleiviams. Į audijavimo lavinimą derėtų dėmesingiau atsižvelgti. Muzikos mokytojai turėtų skatinti audijavimo lavinimą muzikos mokyklose.

5.5.2. Ritmo mokymasis

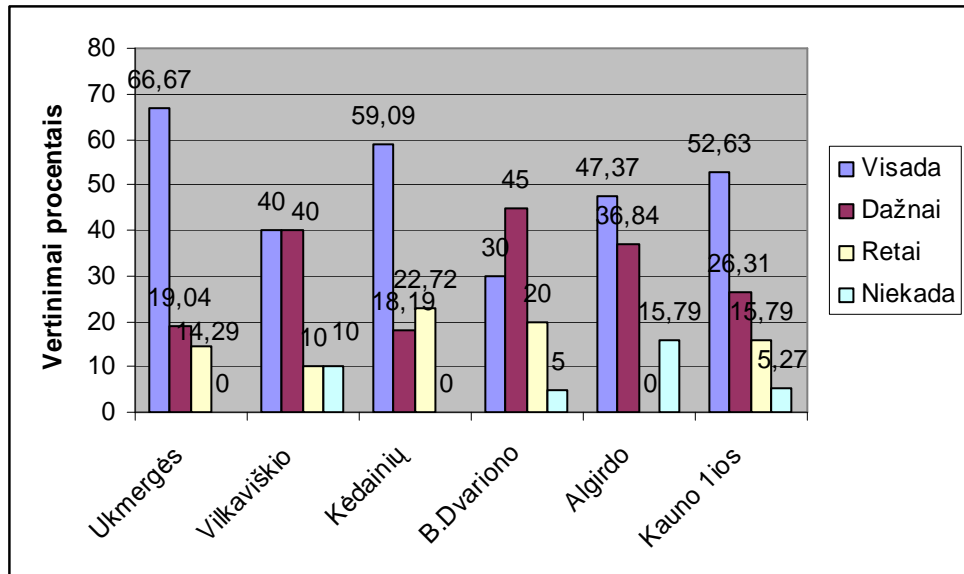
Tyrimo rezultatai parodė itin didelę judesio svarbą muzikos mokymosi procese mokantis ritmo (38proc.). Taip pat moksleiviams neblogai sekasi atlikti ritmines užduotis (28 proc.).

Menkas naudojimas spec. prietaisų mokantis ritmiškai groti, lemia sunkumus ritmiškai atliekant muzikos kūrinį (dažniausiai kyla vienodo tempo išlaikymo sunkumai). Vos 4proc. apklaustųjų naudojami metronomu mokantis ritmiškai atlikti kūrinį. Truputį didesnis dėmesys ritmui skiriamas muzikuojant ansambliuose ar orkestruose (13 proc.).

17 pav. Ritmo mokymasis

Atliekant tyrimą, buvo įdomu sužinoti apie judesio panaudojimą mokantis muzikos skirtingose muzikos mokyklose. Paaiškėjo, jog daugumai tiriamųjų patinka muzikinį ritmą išreikšti judesiu. Ukmergės muzikos mokyklos moksleiviai *visada* atsakė 66,67 proc., *niekada* – 0proc. Vilkaviškio - *visada* – 40proc., *niekada* – 10proc. Kėdainių – *visada* – 59,09proc., *niekada* – 0proc. B.Dvariono - *visada* – 30proc., *niekada* – 5proc. Algirdo - *visada* – 47,37proc., *niekada* – 15,79proc. Kauno 1osios muzikos mokyklos moksleiviai *visada* atsakė 52,63proc., *niekada* – 5,27proc.

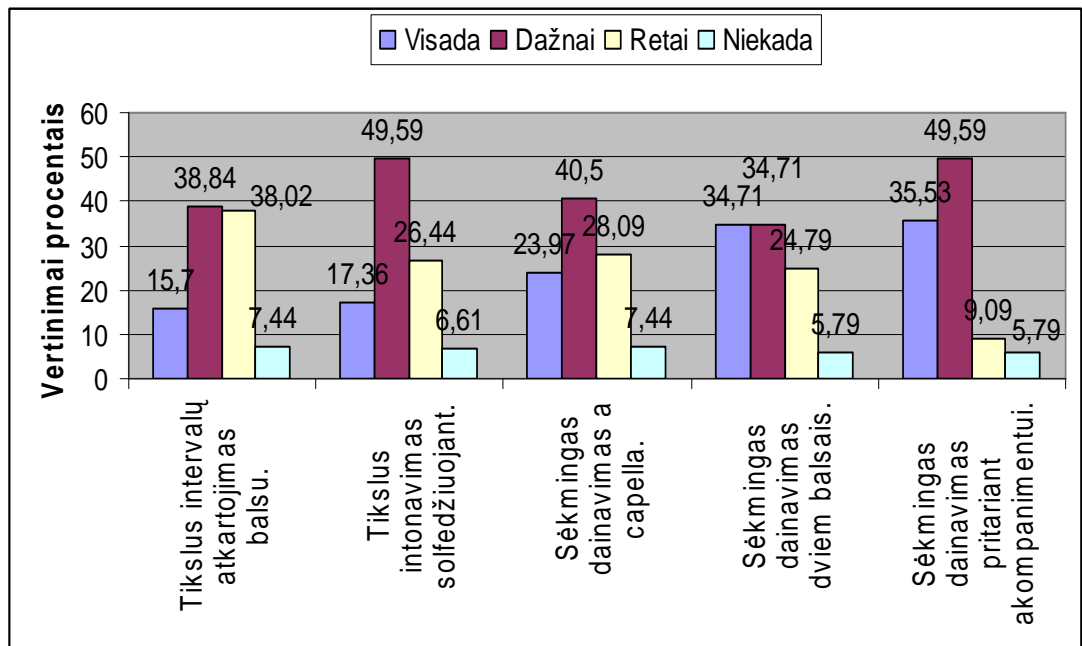
18 pav. Patinka muzikinį ritmą išreikšti judesiu

Apibendrinus galima manyti, jog mokantis ritmo, moksleiviams derėtų daugiau dėmesio skirti judesio panaudojimui (apie tai byloja Dalcroze euritmikos metodas). Tyrimo rezultatai parodė, jog ritmo mokymasis – geriausiai išvystytas muzikos mokymosi kompetencijų elementas.

5.5.3. Intonavimo mokymasis

Intonavimo mokymasis, glaudžiai siejamas su *dermės* pajautimu (vienu iš esminių muzikalumo požymių). Pasak Teplovo (1941), *dermės* jausmas visiškai susijęs su garso aukščio bei melodijos suvokimu, jos atpažinimu, jautrumu tiksliai intonacijai. Mokymasis tiksliai intonuoti lavina skirtingų *dermių* pajautimą, suvokimą.

Tyrimo metu moksleivių buvo paprašyta įsivertinti intonacinius gebėjimus. Paaiškėjo, jog vaikams gerai sekasi intonuoti dainuojant dviem balsais (*visada* – 34,71proc., *dažnai* – 34,71proc., *retai* – 24,79proc., *niekada* – 5,79proc.) ar pritariant akompanimentui (*visada* – 35,53proc., *dažnai* – 49,59proc., *retai* – 9,09proc., *niekada* – 5,79proc.). Šiek tiek sunkiau moksleiviams sekasi intonuoti dainuojant a capella (*visada* – 23,97proc., *dažnai* – 40,5proc., *retai* – 28,09proc., *niekada* – 7,44proc.). Sunkiausiai intonuoti sekasi solfedžiuojant (*visada* – 17,36proc., *dažnai* – 49,59proc., *retai* – 26,44proc., *niekada* – 6,61proc.) bei atkartojant intervalus balsu (*visada* – 15,7proc., *dažnai* – 38,84proc., *retai* – 38,02proc., *niekada* – 7,44proc.).

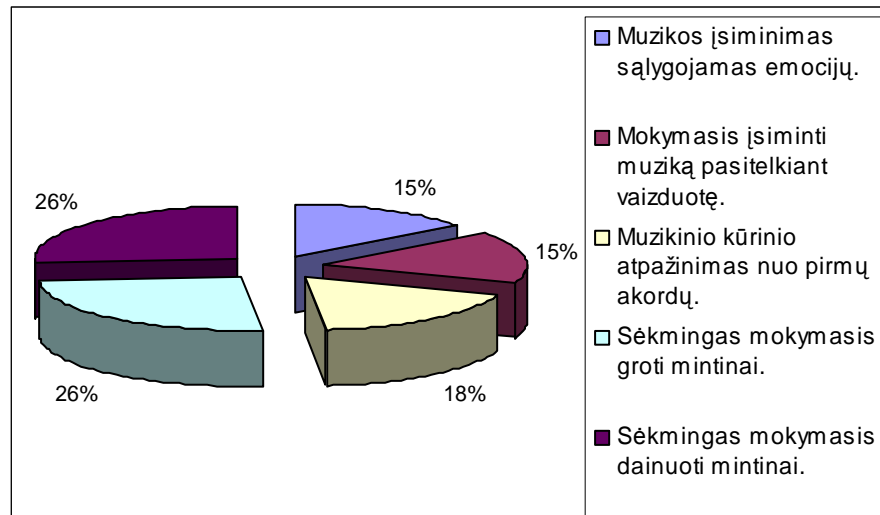

19 pav. Mokymasis intonuoti

Tikslus intonavimas solfedžiuojant glaudžiai siejamas su muzikine grafine atmintimi. Jei nesiseka intonuoti solfedžiuojant, dar nereiškia, jog moksleivis prastai intonuoja. Intonavimo sunkumai daugiau atsiskleidžia dainuojant. Melodinė atmintis, muzikinė klausa yra daugiau išvystytos nei grafinis muzikos pažinimas (nes muzikos klausomasi kur kas dažniau), o dainavimas iš natų - praktikuojamas per solfedžio pamokas, kaip rodo tyrimo rezultatai, - nėra pakankamai išvystytas. Todėl galima manyti, jog moksleiviams reikia atidžiau lavinti intonavimą, ne tik mokantis dainuoti, bet ir mokantis groti, klausantis muzikos, audijuojant, solfedžiuojant ir pan. tam, kad gebėtų pajusti skirtingas muzikos *dermes* (kai kurių muzikologų vadinamas muzikos sielas).

5.5.4. Muzikinės atminties lavinimas

Muzikinė atmintis sąlygoja visus muzikos mokymosis kompetencijų elementus, tiek audiavimo lavinimą, tiek ritmo/ intonavimo mokymąsi, tiek mokymąsi atlikti, kurti muzikos kūrinį ir kt.

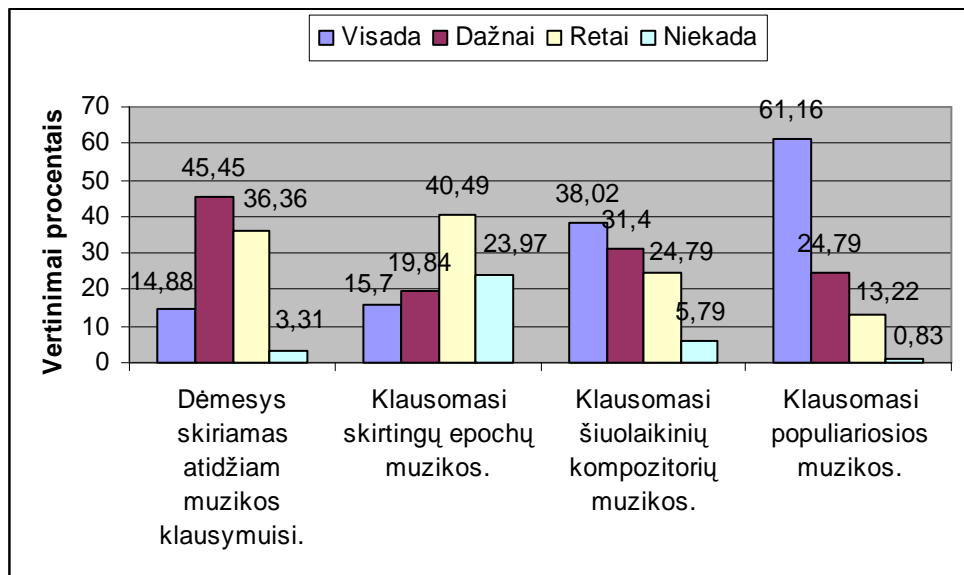

20 pav. **Muzikinės atminties lavinimasis**

Atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad mokiniams gerai sekasi mokytis groti (26proc.) bei dainuoti (26proc.) mintinai. Šiems rezultatams įtakos turi faktas, jog muzikos mokyklose daugiausiai mokomasi instrumento (dainavimo) disciplinų. 15proc. tiriamųjų naudojami vaizduote lavindami muzikinę atmintį. Tai rodo integruoto muzikos mokymosi poreikį, kai kartu mokomasi vizualiųjų menų, šokio (anksčiau minėtas didelis moksleivių dėmesys judesiui). 15proc. tiriamųjų pasitelkia emocinę atmintį muzikinės atminties lavinimui. Žinomus muzikos kūrinius, iš karto jiems pradėjus groti, atpažįsta 18proc. moksleivių. Vadinasi, nepakankamai yra skiriamas dėmesys atidžiam muzikos klausymuisi.

5.5.5. *Muzikos klausymosi įgūdžių lavinimas*

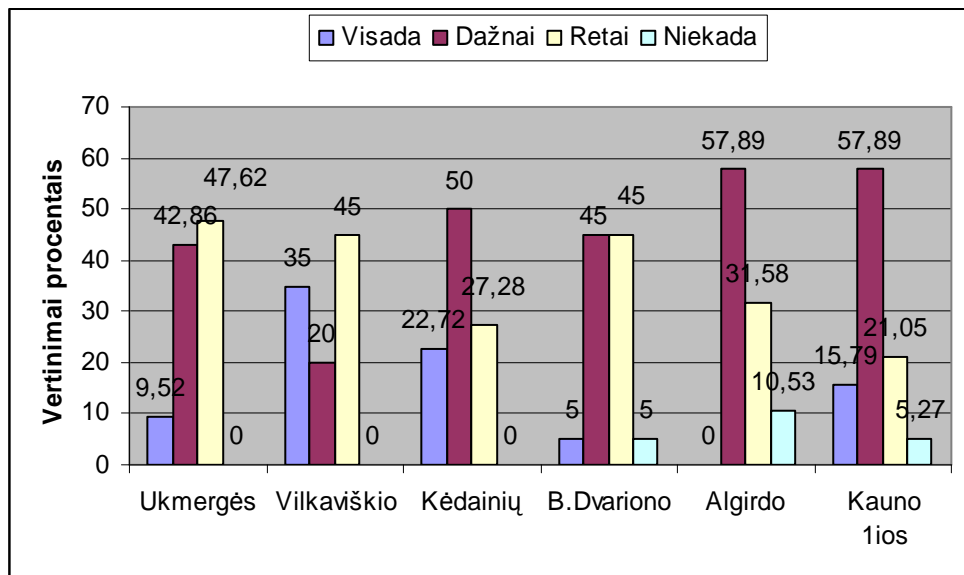
Muzikos klausymasis taip pat lavina daugelį muzikos mokymosi kompetencijų elementų: ritmo pojūtį, intonavimą (dermės pajautimą), audiavimą. Todėl atidžiam muzikos klausymuisi derėtų skirti ypač daug dėmesio mokantis muzikos.

21 pav. Muzikos klausymasis I

Tyrimo duomenys parodė, jog nepakankamai skiriama dėmesio atidžiam muzikos klausymuisi (*visada* 14,88proc., *dažnai* 45,45proc., *retai* 36,36proc., *niekada* 3,31proc.). Daužniausiai moksleiviai klausosi populiariosios muzikos (*visada* 61,16proc., *dažnai* 24,79proc., *retai* 13,22proc., *niekada* 0,83proc.). Rečiau - šiuolaikinių kompozitorių (*visada* 38,02proc., *dažnai* 31,4proc., *retai* 24,79proc., *niekada* 5,79proc.) muzikos. Mažiausiai moksleiviai klausosi klasikinės, skirtingų epochų muzikos (*visada* 15,7proc., *dažnai* 19,84proc., *retai* 40,49proc., *niekada* 23,97proc.).

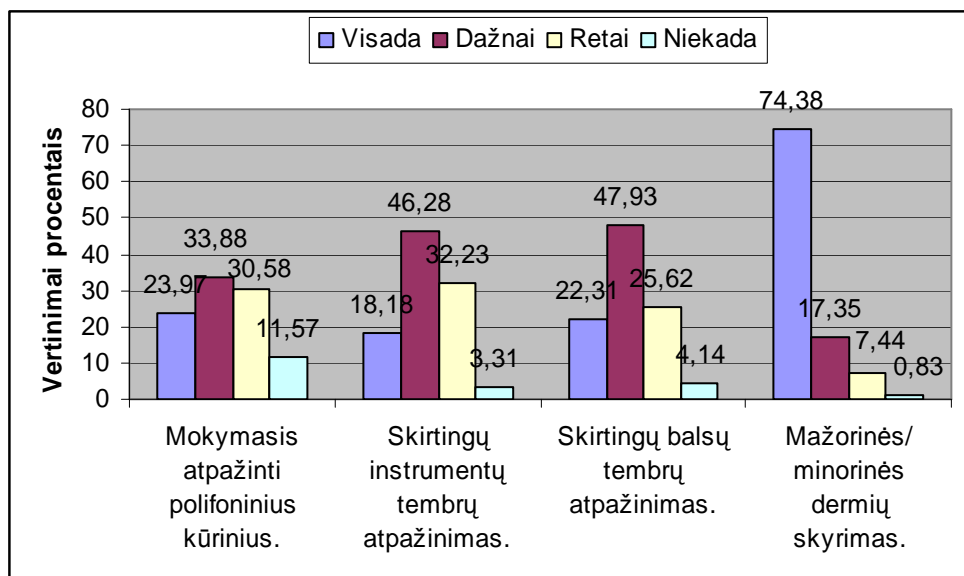
Mažiausiai dėmesio atidžiam muzikos klausymuisi skiria Ukmergės (*retai* 47,64proc.) Vilkaviškio, (*retai* 45proc.), B.Dvariono (*retai* 45proc. *niekada* 5proc.) bei Algirdo (*visada* 0proc. *niekada* 10, 53proc.) muzikos mokyklų moksleiviai. Daugiau dėmesio muzikos klausymuisi skiria Kėdainių (*visada* – 22,72proc. *dažnai* – 50proc.) bei Kauno 1osios (*visada* – 15,79proc. *dažnai* – 57,89proc.) muzikos mokyklų vaikai.

22 pav. **Mokymasis klausytis muzikos skirtingose muzikos mokyklose**

Atsižvelgus į gautus tyrimo rezultatus, galima manyti, jog moksleiviams derėtų daugiau kalbėtis su mokytojais apie muziką, kurią jie klausosi savarankiškai. Mažas dėmesys atidžiam muzikos klausymuisi muzikos mokyklose, vėl gi, rodo muzikinio bendradarbiavimo stoką tarp mokytojų ir moksleivių. Dėmesingą muzikos klausymąsi turėtų skatinti muzikos mokytojai.

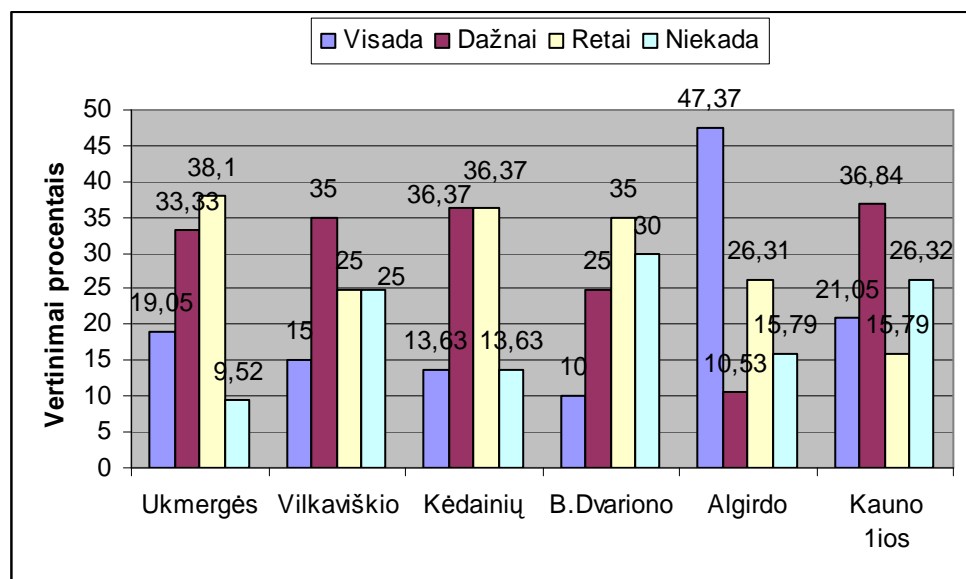
Siekiant išsamiau ištirti mokinių mokymąsi klausytis muzikos, buvo klausta apie polifoninių kūrinių bei skirtingų instrumentų tembrų atpažinimą, dermių suvokimą (ž. 23 pav.). Taip pat teirautasi apie teorinį muzikos klausymosi aspektą, kuomet svarbu žinoti muzikos kūrinio struktūrą (ž. 24 pav.).

23 pav. **Muzikos klausymasis II**

Pastebėta, jog mokiniai ne itin gerai atpažįsta polifoninius kūrinus (*visada* - 23,97proc., *dažnai* - 33,88proc., *retai* - 30,58proc., *niekada* - 11,57proc.), skirtingus instrumentų tembrus (*visada* - 18,18proc., *dažnai* - 46,28proc., *retai* - 32,23proc., *niekada* - 3,31proc.) bei skirtingus balsus (*visada* - 22,31proc., *dažnai* - 47,93proc., *retai* - 25,62proc., *niekada* - 4,14proc.). Gerai sekasi atpažinti mažorines/minorines dermes (*visada* - 74,38proc., *dažnai* - 17,35proc., *retai* - 7,44proc., *niekada* - 0,83proc.). {Mokinių buvo teirautasi *tik*, ar jie skiria mažorinę/minorinę dermes, - dėl to nereiktų šiam atsakymui skirti didelės reikšmės kalbant apie moksleivių dermės pajautimą.}

Muzikinio kūrinio struktūros elementų pažinimas ypač svarbus Algirdo muzikos mokyklos moksleiviams (*visada* - 47,37proc., *dažnai* - 10,53proc., *retai* - 26,31proc., *niekada* - 15,79proc.). Mažiausiai muzikinio kūrinio struktūra domisi B.Dvariono muzikos mokyklos moksleiviai (*visada* - 10proc., *dažnai* - 25proc., *retai* - 35proc., *niekada* - 30proc.).

24 pav. Svarbus muzikinio kūrinio struktūros pažinimas

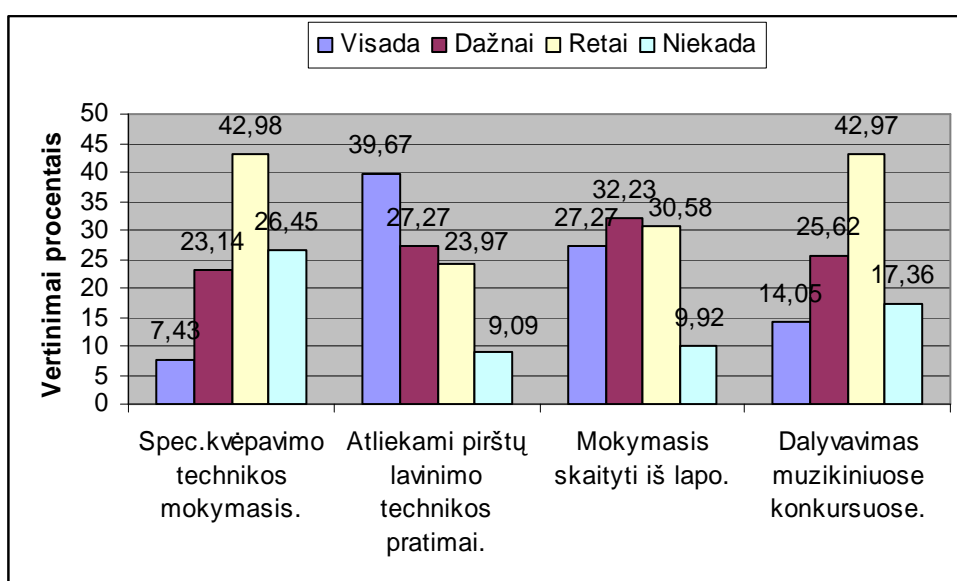
Muzikos klausymosi įgūdžiai nepakankamai lavinami. Būtina skirti didelį dėmesį atidžiam muzikos klausymuisi, kad lavėtų dermės suvokimas, audiavimas – skatinantys muzikos kūrybą, improvizavimą; savitą muzikos kūrinio atlikimą.

5.5.6. Muzikavimo technikos mokymasis

Aukščiau buvo minėta, jog ilgą laiką muzikos mokyklose dominavo sausas muzikavimo technikos mokymasis (nes tai efektyviausias būdas vertinti moksleivių pasiekimus, tačiau visai

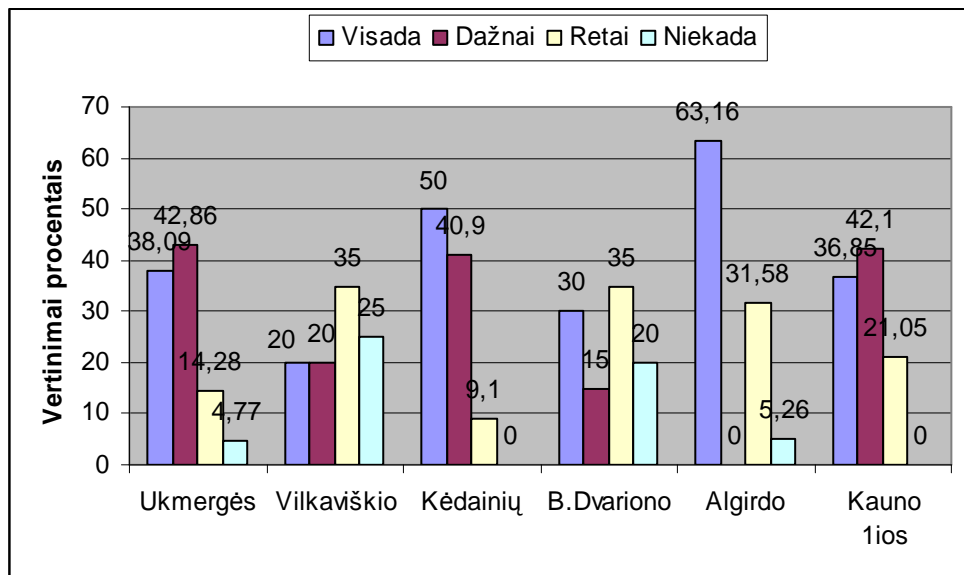
neefektingas būdas mokytis muzikos). Šio tyrimo rezultatai patvirtino muzikos mokymosi tendenciją, kuomet didžiausias dėmesys mokantis muzikos skiriamas būtent techniniams įgūdžiams lavinti.

Kad pirštų lavinimo technikos pratimus atlieka, *visada* atsakė 39,67proc. moksleivių, *dažnai* - 27,27 proc. moksleivių. Skaitymo iš lapo technikos moksleiviai mokosi *visada* atsakė 27,27proc., *dažnai* - 32,23 proc. Tačiau konkursuose taip aktyviai moksleiviai nedalyvauja (*visada* - 14,05proc. *dažnai* – 25,62proc. *retai* – 42,97proc. *niekada* 17,36proc.). Tai rodo, jog technikos mokymosis reikalingas ruošiantis egzaminams. Taip pat moksleiviai neskiria daug dėmesio kvėpavimo technikos mokymuisi (*visada* – 7,43proc., *dažnai* – 23,14proc., *retai* – 42,98proc., *niekada* – 26,45proc.).

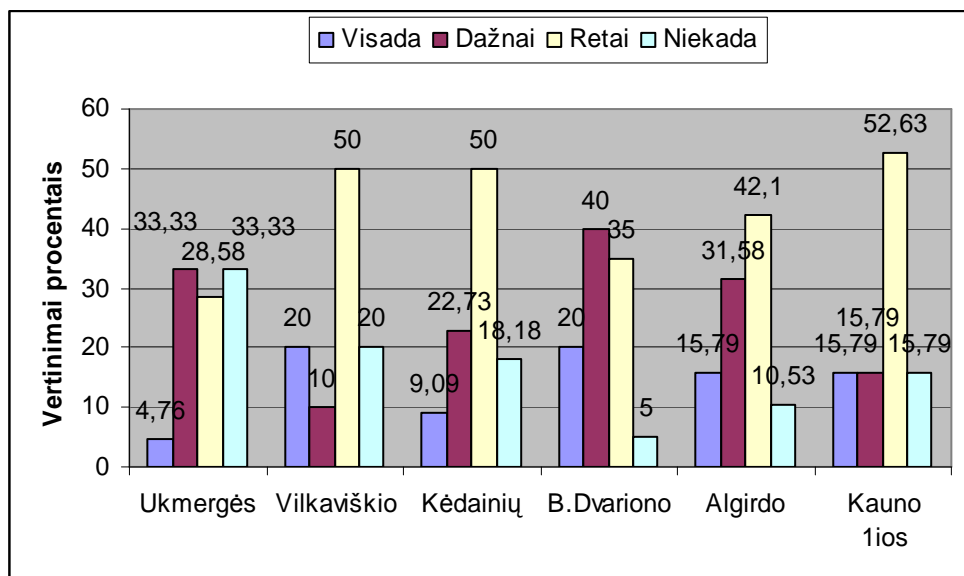
25 pav. Techninių įgūdžių lavinimas

Atliekant tyrimą, buvo įdomu sužinoti, kurių muzikos mokyklų moksleiviai daugiausiai dėmesio skiria pirštų lavinimo pratimams (derėtų pabrėžti, jog beveik visi moksleiviai dalyvavę tyrime groja fortepijonu).

26 pav. Pirštų lavinimo pratimai

Nustatyta, jog pirštų lavinimo pratimams daugiausiai dėmesio skiria Algirdo (*visada* – 63,16proc., *dažnai* - 0proc., *retai* – 31,58proc., *niekada* – 5,26proc.) bei Kėdainių (*visada* – 50proc., *dažnai* – 40,9proc., *retai* – 9,1proc., *niekada* – 0proc.) muzikos mokyklų moksleiviai. Tačiau konkursinėje veikloje, kaip minėta, aktyviai mokiniai nedalyvauja (ž. 27 pav.).

27 pav. Dalyvavimas konkursinėje veikloje

Lyginant skirtingų muzikos mokyklų moksleivių dalyvavimą įvairiuose konkursuose, pastebėta, jog B.Dvariono muzikos mokyklos moksleiviai aktyviausiai pasižymi šioje veikloje. (*visada* - 20proc., *dažnai* - 40proc., *retai* – 35proc., *niekada* – 5proc.). Mažiausiai konkursinėje

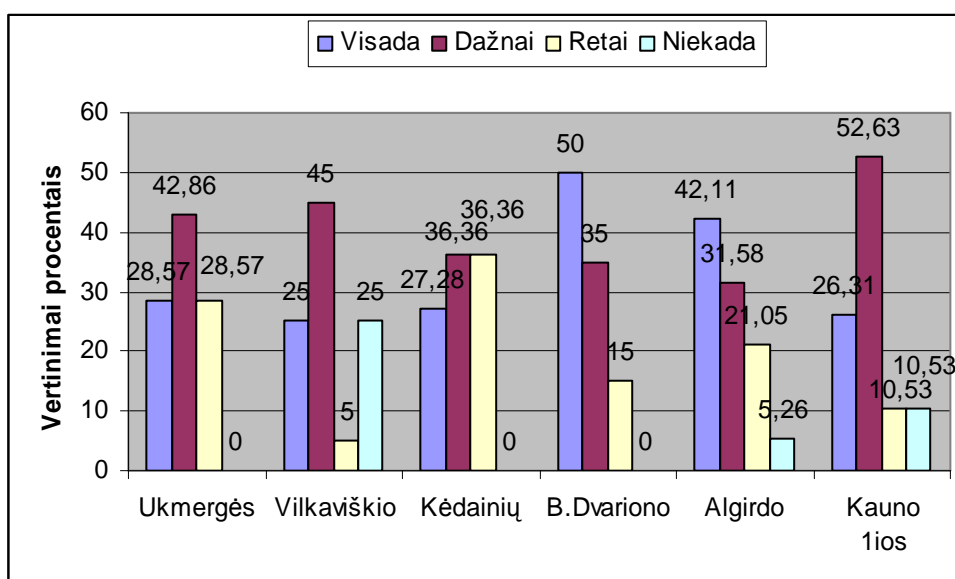
veikloje dalyvauja Ukmergės muzikos mokyklos moksleiviai (*visada* – 4,76proc., *dažnai* – 33,33proc., *retai* – 28,58proc., *niekada* – 33,33proc.).

5.5.7. Mokymasis atlikti kūrinį emocinės raiškos būdais

Mokymasis atlikti muzikos kūrinį nėra sąlygojamas vien tik techninių įgūdžių, tam reikalinga emocinė raiška.

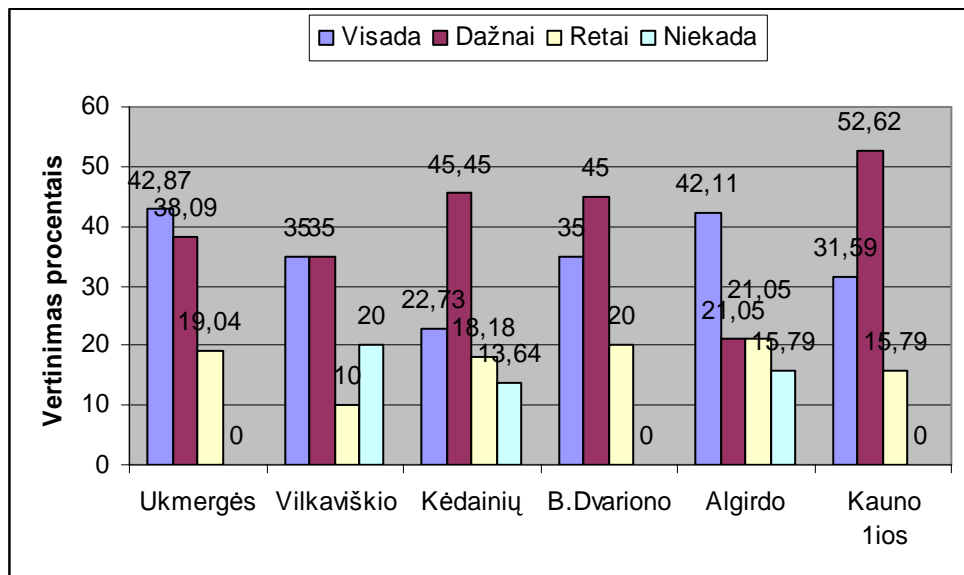
Atlikus tyrimą paaiškėjo, jog moksleiviams svarbu išraiškingai atlikti muzikos kūrinį, tiek dainuojant, tiek muzikuojant.

Išraiškingam dainavimui daugiausiai dėmesio skiria B.Dvariono muzikos mokyklos moksleiviai (*visada* – 50proc., *dažnai* – 35proc., *retai* – 15proc., *niekada* – 0proc.). Mažiausiai – Kėdainių muzikos mokyklos moksleiviai (*visada* – 27,28proc., *dažnai* – 36,36proc., *retai* – 36,36proc., *niekada* – 0proc.).

28 pav. Dainavimas emocinės raiškos būdais

Tiriamiesiems taip pat svarbi kūno raiška, kaip emocinės raiškos būdas, atliekant muzikos kūrinį. Šis muzikos mokymosi kompetencijos elementas stipiausiai išreiktas Ukmergės muzikos mokyklos auklėtinių atsakymuose (*visada* – 42,87proc., *dažnai* – 38,09proc., *retai* – 19,04proc., *niekada* – 0proc.). Šiek tiek silpniau į emocijų raišką atsižvelgia Vilkaviškio muzikos mokyklos auklėtiniai (*visada* – 35proc., *dažnai* – 35proc., *retai* – 10proc., *niekada* – 20proc.).

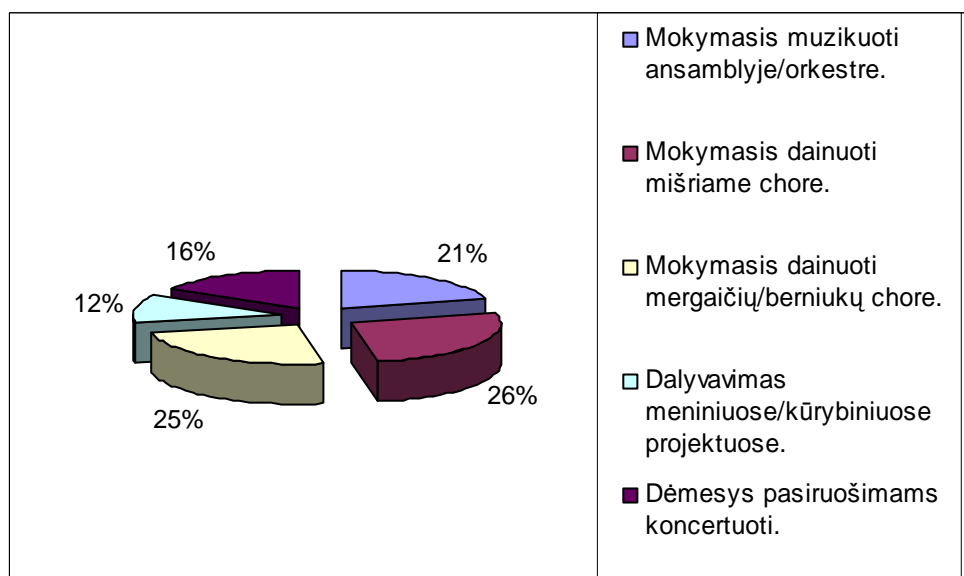

29 pav. Kūno raiška muzikuojant

Apibendrinus galima teigti, jog moksleiviai ne tik sėkmingai mokosi lavinti techninius muzikavimo įgūdžius, bet taip pat daug dėmesio skiria išraiškingam muzikavimui, mokymuisi emocinės raiškos būdais perteikti kūrinio nuotaiką.

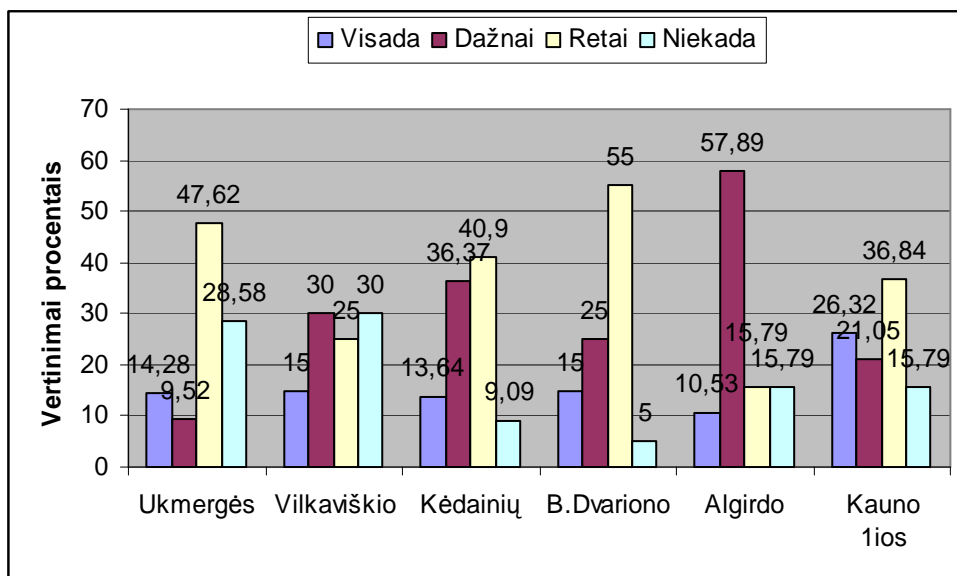
5.5.8. Muzikavimo įgūdžių lavinimas grupėse

Muzikavimas ansambliuose, orkestruose; dainavimas chore - lavina muzikinio bendradarbiavimo įgūdžius, kai visi muzikantai komunikuoja viena muzikos kalba. Tai skatina kolektyvinį audiavimą.

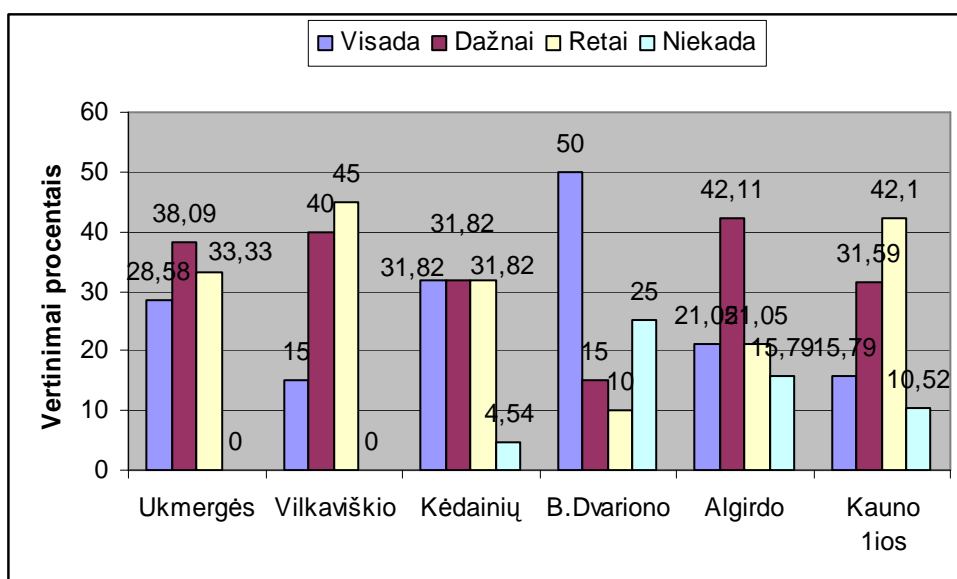
31,1 pav. Mokymasis muzikuoti grupėse

Tyrimų rezultatai rodo, kad moksleiviai noriai mokosi groti ansambliuose, orkestruose (21proc.), dainuoti choruose (51proc.). Tačiau moksleiviai neskiria daug dėmesio pasiruošimams koncertuoti, nes retai dalyvauja įvairiuose meniniuose/kūrybiniuose projektuose (12proc.).

31,2 pav. Dalyvavimas meniniuose/kūrybiniuose projektuose

Kaip matosi iš 31 pav., mažiausiai meniniuose projektuose dalyvauja Ukmergės muzikos mokyklos moksleiviai (*visada* – 14,28proc., *dažnai* – 9,52proc., *retai* – 47,62proc., *niekada* – 28,58proc.) bei moksleiviai iš B.Dvariono muzikos mokyklos (*visada* – 15proc., *dažnai* – 25proc., *retai* – 55proc., *niekada* – 5proc.).

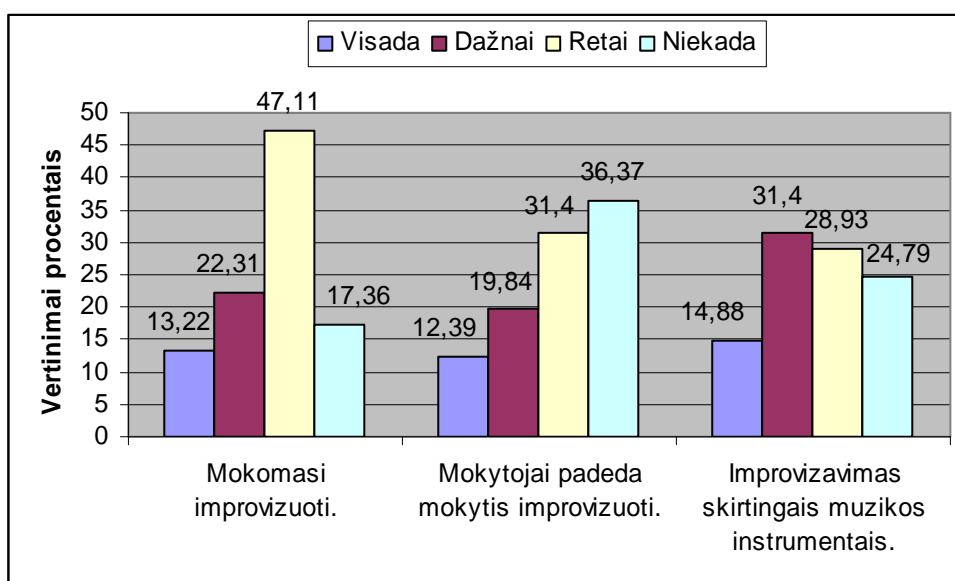

30pav. Mokymasis muzikuoti ansambliuose/orkestruose

Tyrimo rezultatai rodo, jog moksleiviai noriai mokosi muzikuoti ansambliuose, orkestruose bei dainuoti choruose.

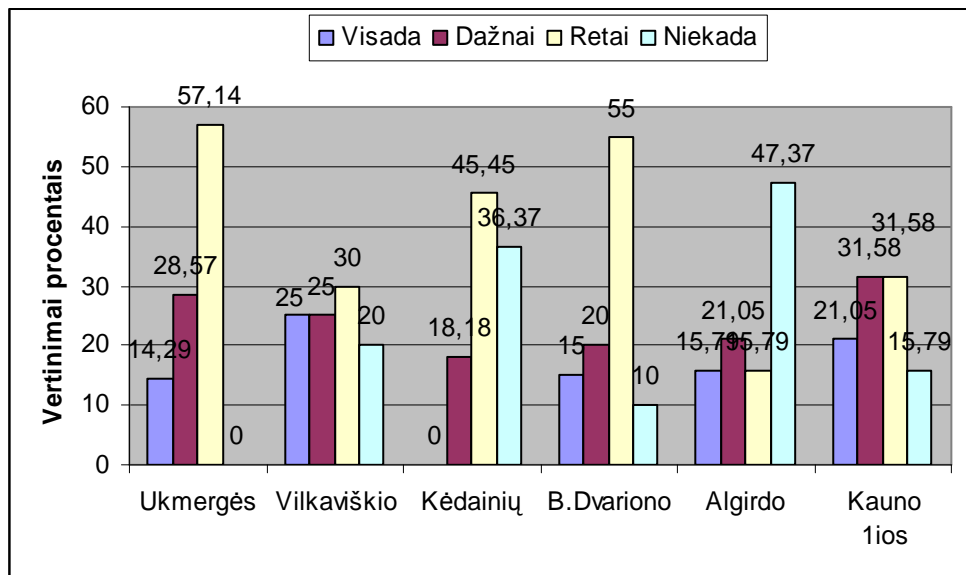
5.5.9. Mokymasis improvizuoti, kurti muziką

Nustatyta, kad tiriamieji muzikos mokyklose nesimoko nei improvizuoti, nei kurti muziką. Tačiau tyrimo rezultatai parodė, jog dalis moksleivių savarankiškai mokosi kurti (*visada* – 13,22proc., *dažnai* – 22,31proc.) bei improvizuoti (*visada* – 14,88proc., *dažnai* – 31,4proc.) muziką namuose ar už muzikos mokyklos ribų. Šis faktas rodo muzikos kūrybos bei improvizacijos poreikį mokantis muzikuoti. Čia derėtų prisiminti, jog moksleiviai, audijuodami (ž. 16 pav.) taip pat kuria bei improvizuoja muzikos kūrinius. Moksleiviai apie muzikos kūrybą bei improvizavimą (mokytojų pagalbą improvizuojant) diskutuoja ir su mokytojais. 12,39proc. apklaustųjų teigė, jog mokytojai *visada* padeda improvizuoti. 19,84proc. pasisakė, kad mokytojai *dažnai* padeda improvizuoti.

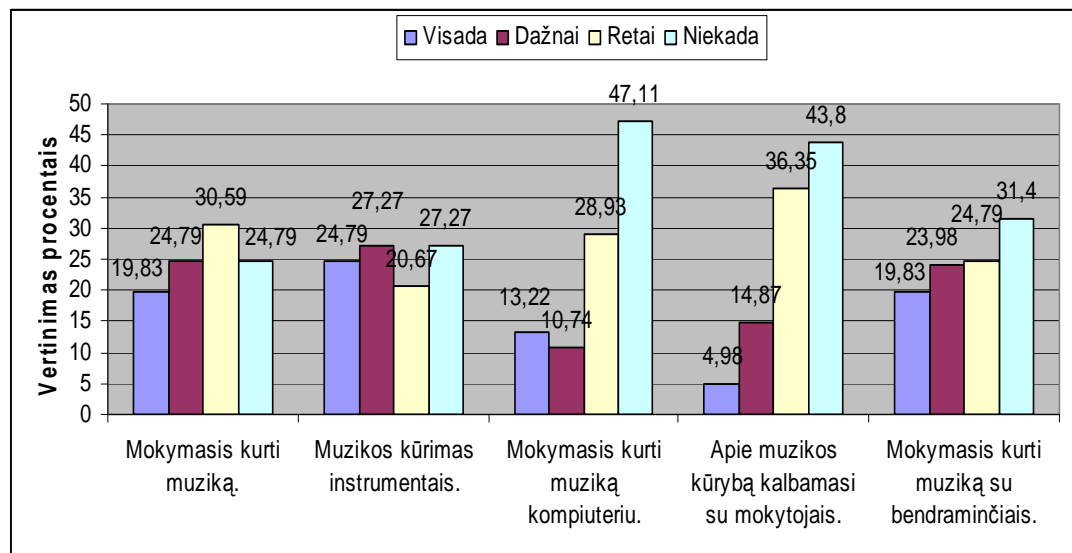
32pav. Mokymasis improvizuoti

Kaip matyti iš 33 pav., mažiausiai improvizuoja Kėdainių muzikos mokyklos moksleiviai (*visada* – 0proc., *dažnai* – 18,18proc., *retai* – 45,45proc., *niekada* – 36,37proc.). Tarp pasisakusių tiriamųjų, jog retai improvizuoja yra ir Ukmergės (*retai* – 57,14proc.) muzikos mokyklos moksleivių tarpe, ir B.Dvariono (*retai* – 55proc.). 47,37proc. moksleivių iš Algirdo muzikos mokyklos teigė, jog *niekada* nesimokė improvizuoti.

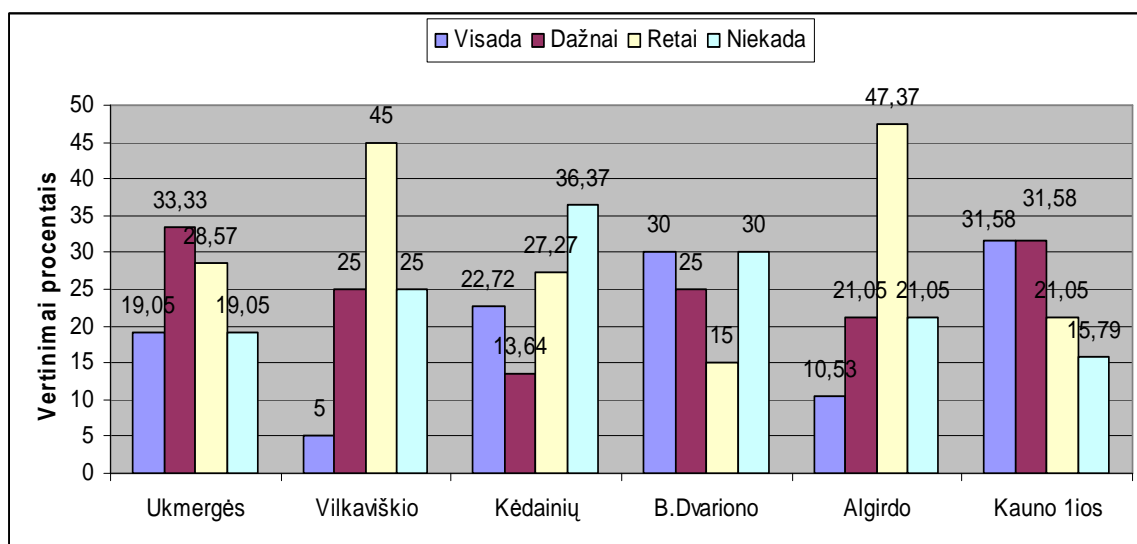

33 pav. Mokymasis improvizuoti skirtinguose miestuose

Analizuojant tyrimo rezultatus, pastebėta, kad muzikos kūryba kaip ir improvizacija, moksleiviai užsiima apylygiai. (19,83proc. tiriamųjų pasisakė, jog muziką kuria *visada*. 24,79proc. – muziką kuria *dažnai*). Muziką moksleiviai mokosi kurti dažniau instrumentais nei kompiuteriu. Taip pat moksleiviai muziką kuria kolektyviai su bendraminčiais (*visada* – 19,83proc., *dažnai* – 23,98proc.).

34 pav. Mokymasis kurti muziką

35 pav. Mokymasis kurti muziką skirtingose muzikos mokyklose

Nustatyta, jog dažniausiai moksleiviai mokosi kurti muziką iš Ukmergės (*visada* – 19,05proc., *dažnai* – 33,33proc.) bei Kauno 1osios (*visada* – 31,58proc., *dažnai* – 31,58proc.) muzikos mokyklų. Rečiau muziką kuria moksleiviai iš Vilkaviškio (*retai* – 45proc., *niekada* – 25proc.) bei Algirdo (*retai* – 47,37proc., *niekada* – 21,05proc.) muzikos mokyklų.

Apibendrinus galima teigti, jog muzikos mokyklose būtina mokyti muzikos improvizacijos bei kūrybos, nes tyrimo rezultatai parodė didelį poreikį šioms disciplinoms.

Išvados:

- Tyrimo rezultatai parodė, kad mokymasis mokytis muzikos mokykloje - sąlygojamas moksleivio domėjimusi muzika bei muzikos mokytojo asmenybe. Moksleiviai savarankiškai planuoja muzikos mokymosi procesą bei yra patenkinti savo mokymosi rezultatais. Tačiau visą informaciją, reikalingą muzikos mokymuisi pateikia mokytojai. Moksleiviai retai kalbasi apie mokymosi rezultatus su mokytojais, tėvais ar kitais artimaisiais. Tyrimo analizė byloja apie pedagoginio ryšio tarp moksleivių ir mokytojų stoką. Moksleiviai dažniau turėtų kalbėtis su mokytojais apie savarankišką muzikos mokymąsi namuose, medžiagos ieškojimą internete, galimybes mokytis muzikos internetinėje erdvėje; išsakyti mokytojams aktualius muzikos mokymosi aspektus.

- Tyrimo analizė taip pat parodė, kad tokie muzikos mokymosi kompetencijų elementai kaip *ritmo mokymasis*, *muzikavimo technikos mokymasis*, *mokymasis atlikti kūrinį emocinės raiškos būdais*, *muzikavimo mokymasis grupėse* bei *mokymasis kurti/improvizuoti muziką* – moksleivių lavinami daugiausiai. Tačiau likę muzikos mokymosi kompetencijų elementai – *audiavimo*, *muzikinės atminties lavinimas*; *intonavimo mokymasis*; *muzikos klausymosi įgūdžių lavinimas* – sudaro probleminį muzikos mokymosi bloką. Tyrimo rezultatai parodė ryškų atotrūkį tarp

techninių įgūdžių lavinimo mokantis muzikos ir dalyvavimo koncertinėje/konkursinėje veikloje (šioje veikloje moksleiviai ne itin aktyviai dalyvauja). Todėl dalį laiko, skiriamą techninių įgūdžių lavinimui, derėtų paskirti minėtam probleminiam muzikos mokymosi blokui. Taip pat moksleiviai didelį dėmesį skiria savarankiškam mokymuisi kurti bei improvizuoti muzikos kūrinius. Ši iniciatyva turėtų skatinti muzikos improvizacijos bei kūrybos disciplinų įtvirtinimą muzikos mokyklose.

IŠVADOS

1. Postmodernios filosofijos šalininkų požiūriu, muzika atlieka dialogo funkciją: per garsinių, verbalinių, vizualinių bei judėjimo matmenų sąveiką vyksta muzikos mokymosi procesas. Šis filosofinis požiūris į muzikos mokymąsi artimas Dalcroze muzikos mokymosi sistemai.

2. Muzikos mokykloms suteikta visiška laisvė kurti savas muzikos mokymosi programas, atsižvelgiant į regiono bendruomenės, individualius ugdytinių poreikius. Viena vertus, tai skatina mokinių dalyvavimą kuriant programas (tokiu būdu galima didinti muzikos mokymosi efektyvumą bei tobulinti vadybinius muzikos mokyklos bendruomenės įgūdžius). Kita vertus – kuriant laisvas muzikos programas – kyla grėsmė išlaikyti muzikos mokymosi vientisumą geografiniu požiūriu. Šiuo atveju kyla abejonių dėl kokybiškų muzikos mokymosi paslaugų, kurias siūlo muzikos mokyklos.

3. Tyrimo rezultatai parodė, kad mokymasis mokytis muzikos mokykloje - sąlygojamas moksleivio domėjimusi muzika bei muzikos mokytojo asmenybe. Moksleiviai savarankiškai planuoja muzikos mokymosi procesą bei yra patenkinti savo mokymosi rezultatais. Tačiau visą informaciją, reikalingą muzikos mokymuisi pateikia mokytojai. Moksleiviai retai kalbasi apie mokymosi rezultatus su mokytojais. Tai rodo, jog moksleiviai nepakankamai bendradarbiauja su mokytojais mokydami muzikos.

Tokie muzikos mokymosi kompetencijų elementai kaip *ritmo mokymasis, muzikavimo technikos mokymasis, mokymasis atlikti kūrinį emocinės raiškos būdais, muzikavimo mokymasis grupėse* bei *mokymasis kurti/improvizuoti muziką* – moksleivių lavinami daugiausiai. Tačiau likę muzikos mokymosi kompetencijų elementai – *audiavimo, muzikinės atminties lavinimas; intonavimo mokymasis; muzikos klausymosi įgūdžių lavinimas* – sudaro probleminį muzikos mokymosi bloką. Tyrimo rezultatai parodė ryškų atotrūkį tarp techninių įgūdžių lavinimo mokantis muzikos ir dalyvavimo koncertinėje/konkursinėje veikloje (šioje veikloje moksleiviai ne itin aktyviai dalyvauja). Todėl dalį laiko, skiriamą techninių įgūdžių lavinimui, derėtų paskirti minėtam probleminiam muzikos mokymosi blokui. Taip pat moksleiviai didelį dėmesį skiria savarankiškam mokymuisi kurti bei improvizuoti muzikos kūrinius. Ši iniciatyva turėtų skatinti muzikos improvizacijos bei kūrybos disciplinų įtvirtinimą muzikos mokyklose.

LITERATŪRA

1. Abramauskienė J., Šečkvienė H. Paauglių muzikos mokymosi motyvacijos veiksniai, - Vilnius: VPU leidykla, 2004.
2. Andrijauskas A. Grožis ir menas, - Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1995.
3. Bulajeva T. Šiuolaikinio ugdymo ir saviugdų autonomijos problema, Acta pedagogica Vilnensia, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2002.
4. Campbell D. Mozarto muzikos poveikis, Kaunas: Vilties oazė, 2005.
5. Dalcroze Society of America // <http://www.dalcrozeusa.org/about.html> (ž. 2009 04 20)
6. Dubosaitė L. Apie mokymosi motyvaciją // Muzikos kultūros situacija nepriklausomoje Lietuvoje, V. : Margi raštai, 1996.
7. Giddens A. Modernybė ir asmenybės tapatumas, - Vilnius: Pradai, 2000.
8. Girdzijauskienė R. Vaikas, muzika, kūryba, - Vilnius: Gimtasis žodis, 2003.
9. Gordon E.E. Vaiko muzikalumo puoselėjimas // parengė Poškutė R., - Vilnius: Kronta, 2001.
10. Herman E. Suzuki metodas: gyvenimo mokymo filosofija // Gama. – 1993, Nr. 2.
11. Howard A. Ozmon, Samuel M. Craver Filosofiniai ugdymo pagrindai , - Vilnius, 1996.
12. Jovaiša L. Ugdymo mokslas ir praktika: analitinių straipsnių monografija, - Vilnius: Agora, 2001.
13. Kanapickaitė J. Muzika ir teatras: nuo kūrybos iki edukacijos // mokslinės konferencijos straipsniai,- Vilnius: Petro ofsetas, 2007.
14. Kievišas J. Vaiko muzikinė raiška, - Šiauliai: Šiaulių universitetas, 1997.
15. Krakauskaitė V. Muzikos programa vaikų muzikos mokykloms, - Vilnius: LR švietimo ir mokslo ministerijos Leidybos centras, 1995.
16. Kramer L. Perspektyvos: postmodernizmas ir muzikologija // Muzika kaip kultūros tekstas, - Vilnius: Apostrofa, 2007.
17. Krutulys A. Muzikos terminų žodynas, - Vilnius: Vaga, 1974.
18. Kugler M. // <http://www.orff.de/index.php?id=2&L=1>(ž. 2009 04 20)
19. Landsbergytė J. Muzikos adoracija kaip pasaulio harmonijos atkūrimo sindromas // Muzika muzikoje: įtakos, sąveikos, apraiškos. Vilnius: Lietuvos kompozitorių sąjunga, 2004.
20. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos pagrindinio ugdymo bendrosios programos. Bendrųjų kompetencijų ugdymas (2008) <http://www.pedagogika.lt/index.php?-469374926> (ž. 2009 04 03)

21. Lietuvos muzikos mokyklų programiniai reikalavimai (Įs. Nr. 986, 2002). LR švietimo ir mokslo ministerija.
22. LR švietimo gairės 2003-2012m.m. (2003)
http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/strategija2003-12.doc (ž. 2009 02 03)
23. LR Švietimo įstatymas (2003)
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=302313 (ž.2009 01 28)
24. Matonis V. Muzika. Asmenybė. Kultūra., - Vilnius: Muzika, 1991.
25. Mokymosi visą gyvenimą memorandumas (2001)
http://www.lssic.lt/alevel/pictures/Dokumentai/Teisine_baze/mokym_vis_a_gyv_strateg_memorandu_m.doc (ž.2009 0203)
26. Piličiauskas A. Muzikos pažinimas, - Vilnius: LAMUC, 1998.
27. Piličiauskas A. Neformalus muzikinis ugdymas: ugdytinio asmenybės vertybių puoselėjimas // Ankstyvasis instrumentinis muzikavimas: teorija ir praktika. Pranešimų medžiaga, - Vilnius: Ciklonas, 2008.
28. Pipikaitė LMA Muzikinio ugdymo problemos: žvilgsnis į XXI amžių, - Vilnius: Muzikos leidykla, 1998.
29. Rinkevičienė R., Rinkevičius Z. Žmogaus ugdymas muzika, - Klaipėda: S.Jokužio leidykla, 2006.
30. Rinkevičius Z. Muzikos pedagogika, - Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2005.
31. Shepherd J. Muzika kaip kultūros tekstas. // Muzika kaip kultūros tekstas, - Vilnius: Apostrofa, 2007.
32. Smith B. Understanding the Kodaly Method // <http://www.articlesnatch.com/Article/Understanding-the-Kodaly-Method/40367> (ž. 2009 04 25)
33. Surjo E. Muzikos įtaka vaiko psichikos raidai //Estetinė kultūra. – Vilnius, 1989.
34. Suzuki Sh. Children Can Develop Their Ability to the Biggest Standart // The Suzuki Concept. – Barkeley and San Francisco, 1973.
35. Šečkuvienė H. Vaiko muzikinių gebėjimų ugdymas, - Vilnius: VPU leidykla, 2004.
36. Šiuolaikinės meninio ugdymo koncepcijos: meninio ugdymo teorija JAV, Sud. Matonis V., - Vilnius: Enciklopedija, 2000.
37. The Gordon Institute for Music Learning // <http://www.giml.org/>(ž. 2009 04 20).
38. Vasiliauskienė N. Skaitymo iš lapo problema bei jos sprendimo būdai // Muzikinis ugdymas: tęstinumo ir grandžių sąveikos problemos, - Vilnius: BMK, 2001.
39. Žymiausi pasaulio ir Lietuvos muzikos pedagogikos teoretikai ir praktikai // <http://www.lmma.ku.lt/straipsniai4.htm> (ž. 2009 04 20)

40. Лосев А. Основной вопрос философии музыки. //Философия. Мифология. Культура., Москва, 1991.
41. Ольшанникова А. Е. Эмоции и воспитание, - Москва, 1983.
42. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей. – Москва, Ленинград, 1947.

PRIEDAI

Mieli mokiniai,

Rašau magistrinį darbą apie mokymąsi mokytiis muzikos mokyklose, todėl kreipiuosi į Jus, prašydama atsakyti į keletą klausimų. Iš anksto dėkoju už nuoširdžius atsakymus, nes Jūsų nuomonė labai pravers rašant darbą.

Pagarbiai,
Vilniaus Universiteto
Edukologijos studijų programos
II kurso magistrantūros studentė
Edita Oželytė

Man metų.

Esu mergaitė berniukas.

Kokiame mieste ir kurioje muzikos mokykloje mokaisi?

.....

Kelintus metus mokaisi muzikos mokykloje?

Ar tavo tėveliai ar kiti šeimos nariai turi muzikinį išsilavinimą?

.....

Kokius muzikos instrumentus turi namuose?

.....

Koium instrumentu groji? Jei ne vienu, kokiais dar instrumentais groji?

.....

Kokius dalykus mokaisi muzikos mokykloje?

.....

Perskaite teiginius, pažymėkite Jums tinkantį atsakymą + ženklą.	Vis	Da	Ret	Nie
Laisvalaikį leidžiu klausydamasi(s) muzikos.				
Domiuosi skirtingų žanrų/stilių muzika (tiek klasikinė, tiek šiuolaikinė).				
Apie muziką kalbuosi su draugais.				
Muzikos mokausi, nes to nori tėvai.				
Muzikos mokausi, nes mano draugai mokosi muzikos.				
Man labai patinka kaip moko instrumento (dainavimo) mokytojas.				
Laukiu muzikos pamokų, nes žinau, kad mokytojas mokys įdomių, naujų dalykų.				
Pati/pats pasirenku pamokas, kurias labiausiai noriu lankyti.				
Tėveliai (kiti artimieji) pataria ką turėčiau mokytiis muzikos mokykloje.				
Pati/pats susiplanuoju muzikos mokymosi laiką (pvz.: kiek laiko skirti mokymuisi namuose)				
Kai mokausi muzikos, naudojuosi muzikos žodynu.				
Kai mokausi muzikos, naudojuosi TV, Radiju.				
Daugiausia laiko mokydamasis muzikos praleidžiu namuose, kai groju savo instrumentu.				
Kai ieškau informacijos apie muziką naudojuosi internetu.				
Kai ieškau informacijos apie muziką naudojuosi muzikos mokyklos biblioteka.				
Visą informaciją reikalingą mokymuisi pateikia muzikos mokytojai.				

Man gerai sekasi mokytis muzikos mokykloje.				
Savo pažymius aptariu su mokytoju.				
Savo pažymius aptariu su tėvais (kitais artimaisiais).				
Džiaugiuosi savo mokymosi rezultatais.				
Kai išgirstu patinkančią melodiją, aš mintyse kartu dainuoju.				
Mintyse dainuoju patinkančią melodiją kai nieks aplink negroja.				
Prieš mokymąsi dainuoti iš natų (per solfedžio pamokas ar dainuojant chore), mintyse natas pasidainuoju sau.				
Man patinka mintyse savaip perdainuoti, improvizuoti kokį nors muzikos kūrinį.				
Patinka pačiai/pačiam kurti melodijas, pirmiausia jos suskamba mano galvoje.				
Man sekasi atlikti ritmines užduotis per solfedžio pamokas. <i>(jei lankai sofledį)</i>				
Man patinka šokti, patinka judėti pagal ritmą.				
Kai išgirstu patinkančią muziką, nejučia pradėdama koja mušti ritmą, linguoti galva ir pan.				
Grojančiam ar dainuojančiam sunkiausia išlaikyti kūrinio/dainos ritmą.				
Mokydamasi(s) groti, naudoju metronomą.				
Muzikuodami ansamblyje ar orkestre per repeticijas daug dėmesio skiriame ritmui.				
Galiu tiksliai padainuoti skirtingus intervalus (pvz.: sumažinta sekunda, padidinta kvinta).				
Susiduriu su sunkumais, kai reikia tiksliai padainuoti natas iš lapo (per solfedį).				
Sunku tiksliai padainuoti melodiją, kai reikia dainuoti vienai(am).				
Patinka dainuoti dviem balsais.				
Duetu nedainuoju, nes sunku išlaikyti savo melodijos temą.				
Gerai dainuoju pritariant instrumentui.				
Staiga išgirsta melodija primena kokį nors įvykį.				
Kad geriau įsiminčiau muzikos kūrinį, pasitelkiu vaizduotę. Per vaizdinius greičiau įsimenu reikiamą melodiją.				
Girdėtą melodiją, muzikos kūrinį atpažįstu iš karto pradėjus jam skambėti (nuo pirmų akordų)				
Iš karto atpažįstu tik patinkančią melodiją, kitų kūrinų taip greitai neatpažįstu.				
Gerai sekasi mokytis groti mintinai.				
Gerai sekasi mokytis dainuoti (atsiminti melodiją) mintinai.				
Skiriu pagrindinę muzikos kūrinio melodiją nuo šalutinių (kai klausausi klasikos).				
Atpažįstu skirtingų instrumentų tembrus.				
Atpažįstu skirtingų balsų tembrus.				
Skiriu daug dėmesio atidžiam muzikos klausymuisi.				
Galiu nustatyti kūrinio metrą.				
Jaučiu muzikos kūrinio ritmą.				
Skiriu linksmą melodiją nuo liūdnos (skiriu mažorinę ir minorinę dermes).				
Man svarbu, įdomu žinoti sudėtinės muzikos kūrinio dalis.				
Mokausi sudėtinių muzikos kūrinio dalių (pav.: sonata - ekspozicija, repriza, koda ir pan.)				
Klausausi skirtingų epochų muzikos (antikos, viduramžių, baroko pan.)				
Klausausi šiuolaikinių kompozitorių muzikos.				
Klausausi populiariosios muzikos. <u>Kokios?</u>				
Daug dėmesio skiriu kvėpavimo pratimams.				
Susiduriu su kvėpavimo sunkumais kai reikia dainuoti ar groti pučiamaisiais instrumentais.				
Groju etudus, gamas, specialius pirštų lavinimo pratimus.				
Mokausi skaitymo iš lapo technikos (t.y. kuo geriau pagroti naują kūrinį iš pirmo karto).				
Dalyvauju įvairiuose konkursuose.				
Didelę laiko dalį praleidžiu mokymuisi groti kūrinį mintinai be klaidų.				

Dainuodama(s) stengiuosi kuo geriau perteikti dainos nuotaiką.				
Kai atlieku linksmą kūrinį, savaiame šypsausi.				
Labai įsijautusi(ęs) į atliekamą muzikos kūrinį tarpais užsimerkiu.				
Man patinka judėti (linguoti) kai groju (taip geriau išreiškiu muzikos kūrinio nuotaiką).				
Man patinka groti drauge su kitais moksleiviais orkestre ar ansamblyje.				
Man patinka dainuoti mišriame chore.				
Man patinka dainuoti mergaičių/berniukų chore.				
Dalyvauju įvairiuose muzikos mokykloje rengiamuose meniniuose,kūrybiniuose projektuose				
Daug laiko skiriu pasiruošimui koncertams.				
Daug dėmesio skiriu improvizacijai.				
Mokytojai padeda mokytis improvizuoti.				
Patinka improvizuoti skirtingais muzikos instrumentais.				
Mokausi kurti muziką.				
Mokausi kurti muziką instrumentu(ais).				
Mokausi kurti muziką kompiuteriu.				
Apie muzikos kūrybą kalbamės su mokytojais.				
Man patinka kurti muziką su draugais.				

Ačiū už atsakymus.